7md

Kultūros savaitraštis „7 meno dienos“ | 2022 m. balandžio 1 d., penktadienis, Nr. 13 (1420) | 1,90 Eur | www.7md.lt

D*ailė* | **M***uzika* | **T***eatras* | **K***inas* | **F***otografija*

3
LVSO ir smuikininkės Vinetos Sareikos koncertas

7
Laiškai apie teatrą

8
Remigijaus Treigio peizažai, kuriuose nieko nėra

10
Kristinos Ališauskaitės „Antrininkas“

11
Maria Speth apie filmą „Mokytojas Bachmannas ir jo klasė“

12
Nauji filmai – „Piligrimai“

Karo Ukrainoje nuotraukos. Vilniaus geležinkelio stotis

M. Ambrazo nuotr.

Apie kitų skausmą Ukrainoje

Paroda Vilniaus geležinkelio stoties perone

Agnė Narušytė

Nuo bombardavimų pajuodusiame mieste raudona paklodė su juodais taškeliais atrodo ne vietoje. Neturi čia būti tokių spalvų. Jos priklauso kitam pasauliui. Jaukumo, vilčių, kasdienybės. Gelbėtojų neštuvais skubiai išnešama gimdyvė tą boružės raštą rinkosi meilės apsaugotam kūdikio gyvenimui. O gal tokia tiesiog pasitaikė Mariupolio ligoninėje, kurią atakavo Rusija. Apanglėję medžiai, tušti langai ir juoda žemė. Raudonas čia gali būti nebent kraujas. Netinka šitas gero gyvenimo atributas, skaudžiai primenantis, kokia ateitis sunaikinta. Todėl ši nuotrauka įsimena ir dažnai iliustruoja pasakojimus apie Rusijos nusikaltimus Ukrainoje. Dabar ji pakabinta ir ant metalinės tvoros išilgai bėgių, kuriais vyksta geležinkelio tranzitas iš Maskvos ir Sankt Peterburgo į Kaliningrado sritį ir atgal. Šalia yra ir kitos fotografijos: sužeistųjų veidai, žmonių laidojimas masinėse kapavietėse, metro apsigyvenę miestiečiai, degantis daugiabutis, į kurį ką tik pataikė bomba. Tai Spaudos fotografų klubo prezidento Jono Staselio sumanymas, įgyvendintas kartu su „Lietuvos geležinkeliais“. Jo tikslas – paveikti Rusijos piliečius. Sustoję Vilniaus geležinkelio stotyje pro langus jie matys ne pastatus, bet šias fotografijas iš Ukrainos. Su užrašais rusų kalba: „Šiandien Putinas žudo taikius Ukrainos gyventojus. Tu tam pritari?“

Gal bus tokių, kurie žiūrės ir susimąstys. Bus tokių, kurie vaizdams rodys nepadorius gestus ir keiksis. Dauguma nusuks akis arba uždengs langus. Bet uždengs jau pamatę. Paprastai manoma, kad nuo garsų neišsisuksi – jei jau kas groja, telieka arba tildyti, arba pabėgti. O vaizdas – nieko tokio, gali nežiūrėti. Bet tai nereiškia, kad nebematomas vaizdas neveikia. Mat prieš nusukdami akis jie pamatys viską, ir tai jiems smogs akimirksniu. Ir jei tas vaizdas pakankamai ryškus, ikoniškas, jis išliks jų galvose kaip latentinis užtaisas. Nesakau, kad savivaldybės triukas visų keleivių galvas užminuos karo Ukrainoje vaizdais. Tai būtų per gerai. Juo labiau kad tikriausiai dauguma juos jau yra matę kitur – kad ir kaip Rusija ribotų informacijos sklaidą, šiais laikais ant jos neužtaikyti neįmanoma. Bet galima viltis, kad pabus vieno kito sąžinė, kad jos dar iš genofondo galutinai neištrynė šimtmečius trukusi baudžiava, milijonų padorių žmonių trėmimai ir žudynės.

Nukelta į 9 psl.

Fluxus vėl aktualus?

Apie naujuosius muzikos genotipus ir jų pasireiškimus

Gražina Daunoravičienė

Ne taip dažnai šiuolaikinės menotyros diskurse svarstomas vienos ar kitos meno rūšies žanrų (juos straipsnio autorė vadina genotipais) klausimas. Tam prielaidą dar paskutiniais XX a. dešimtmečiais davė sutartinis šio fenomeno nuvertinimas. Kartais atrodė, kad atskirų meno sričių tyrėjai lenktyniauja siūlydami kuo rafinuotesnes metaforas, pažyminčias jų išnykimą. „Muzikos žanrų sunykimą“ (*Zerfall des musikalischen Gattungen*) liudijo vokiečių muzikologas Carlas Dahlhausas, apie tradicinio „žanro liekanas“ (*the end(s) of genre*) rašė JAV muzikologas Ericas Drottas, epochą „po žanro“ aptarė literatūrologas Michaelis Gardineris. Tačiau XXI a. mąstoma ne taip negatyviai, mat į epistemologiją įsijungęs populiariosios muzikos teorinis diskursas pagreitintu tempu kartojo profesionaliosios muzikos (*art music*) tyrimo žingsnius ir sistemino besiplečiančius populiariosios muzikos plotus.

Atsiranda naujos muzikos meno rūšys, tokios kaip *Klangkunst* (Helgos de la Motte-Haber sąvoka), kurios gelmėse tarpsta nauja tarpdisciplininio meno tendencija – skirtingiems menams priklausantys bendri naujieji genotipai (performansas, hepeningas, instaliacija, akcija, multimedija ir kt.). Kitaip tariant, tai tarpsritiniai žanrai, kurie peršoko menų riboženklius ir juos sieja bendros charakteristikos, tokios kaip tarpdisciplinišku mas, vizualumas, interaktyvumas, skaitmeninės medijos, performatyvumas ir pan. Naujųjų artefaktų kūryba vakarietiškos tradicijos mene skatina atsigręžti į XX a. pradžios vizionieriaus Ferruccio Busoni programinę „laisvos muzikos“ sampratą („Naujosios muzikos estetikos eskizas“, 1907). Ji deklaravo laisvę nuo bet kokių suvaržymų, konvencijų, kas savaime turėjo reikšti santykį ir su muzikos genotipo norma. XX a. kūryboje bet kokių konvencijų ar tradicijų indeterminizmas plačiąja prasme skleidėsi Johno Cage'o, *fluxus* menininkų judėjime ir pan. Šiame kontekste trumpai priminsiu, kaip „laisvo meno“ naujieji genotipai skverbėsi į Lietuvos muzikos sceną.

Fliuksišką kūrinio sampratą dar pirmajame Anykščių festivalyje („AN-88“, 1988) per paskaitą apie Jurgį Mačiūną, Joną Meką, Nam June Paiką išdėstė Vytautas Landsbergis. Jis kalbėjo apie iš autorystės, ego ir genijaus sampratų išsivadavusius menininkus, taip pat akcijas ir hepeningus, prie kurių kiekvienas galėtų prisidėti pačiais įvairiausiais būdais. Tačiau ir anksčiau Lietuvos kompozitorių sąjungoje profesorius kalbėdavo apie *fluxus* ir Mačiūną, ir sovietmečiu tokia meninė „anarchija“, kaip laisvės impulsas, daugeliui jaunosios kartos lietuvių kompozitorių darė stiprų įspūdį. Tad jau 1985 m. Šarūnas Nakas sukomponavo „Liūtų iš Uliūnų dainas“ ir naujųjų genotipų opusai augo geometrine progresija. 1987 m. debiutavo Vidmanto Bartulio „Mein lieber Freund Beethoven“. 1988 m. tai buvo Fausto Latėno „Albino 2“, Gintaro Sodeikos „Baza – Gaza“, Ričardo Kabelio ir Ryčio Mažulio „Goldfarbig“, Šarūno Nako „Ar liksime dainų kraštu“. Po metų Bartulis sukūrė „Siūlą“ (1989). Rizikingesnius meninius eksperimentus neretai pridengdavo kolektyvinės kūrybos (bendraminčių grupės) šydas.

Reikia pripažinti, kad 9-ojo dešimtmečio pabaigos naujosios lietuvių kompozitorių generacijos fliuksiniai opusai buvo gana mėgėjiški, rėmėsi naujo atvėrimo euforija, entuziazmu ir įkvėpto „laisvės oro“ svaiguliu. Kartu jie stokojo gilesnio supratimo apie vakarietiškos praktikos raidą, istorinius kontekstus. Jiems trūko ir išliekamosios vertės. Panašiai kaip formuojantis naujiems genotipams, jie buvo įvairių tipologinių požymių miksai, neretai netiksliai, paviršutiniškai „žanro“ požiūriu apibrėžiami pačių autorių, šiems dar giliau nepažįstant *fluxus* ir *postfluxus* epochos. Tuo netenka stebėtis, nes vis dar trūko patikimos informacijos, o vykstančių pervartų teoretizavimas dažniausiai yra ilgas iš paskos sėlinantis procesas. Juolab kad radikaliųjų postmodernizmo kūrybos formų kanonizavimas net ir XXI a. nėra baigtas.

Vis dėlto lietuviški 9-ojo dešimtmečio pabaigos kūriniai atliepė bendrą naujųjų genotipų performatyvumo, tarpdisciplinišku mo, bandymo fantazuoti apie „negirdėtą muziką“, nepriklausomai nuo rūšinės meno medžiagos, sampratą. Tokie „kūriniai“ buvo eksperimentiniai, vienkartinio viešinimo akto aukos, nors, reikia pripažinti, tokia egzistencinė opuso netiražuojama būtis Allano Kaprowo ir buvo numatyta pačioje hepeningų genotipų koncepcijoje. Kaitos radikalumą lietuviškoje scenoje pabrėžė ir muzikos profesionalo (kompozitoriaus, atlikėjo) sampratos moduliacija į platesnę universalaus menininko sampratą (o tai jau prieš dešimtmečius sklandė *fluxus* menininkų akcijose). Mačiūno „Fluxus Manifesto I“ (1963) paviešinimas kūrybos lauke inicijavo ne tik jaunosios lietuvių kompozitorių kartos opusus, kuriais realizuotas „šuolis“ iš vėlyvojo socializmo į vakarietiškos „naujosios muzikos“ mentaliteto logiką. Tokią kryptį liudijo ne vien jaunųjų kompozitorių opusai, bet ir komponavimo psichologijos lūžis, kurį dokumentavo fliuksiškos pasąmonės jaunųjų kūrėjų „Manifestas“, publikuotas 1989 m. Druskininkų jaunimo kamerinės muzikos dienų leidinyje „Jauna muzika“:

Muzika yra sau tikslas,
Prie kurio sugrįžta kiekvienas savaip. <...>
Tobula muzika turi dorą priežastį.
Ji gimsta iš pusiausvyros,
Pusiausvyra – iš teisingumo.
Teisingumas gimsta iš pasaulio prasmės <...>.
Vienintelė nemaldoma lemtis ir prasmė –
Barstyti cukrų į jūrą.

Kad ir kaip būtų netikėta, naujųjų muzikos genotipų Lietuvoje istoriją turime pradėti nuo 1963 m. vasario mėnesio Jurgio Mačiūno laiško Vytautui Landsbergiui, kuriame Mačiūnas dėstė programines *fluxus* meno sąsajas su komunistiniais principais. Kaip jis rašė, tai konkretus ir realistinis menas, kuris „nėra linkęs į dirbtinumą ar iliuzionizmą, ar intelektualizmą, ar abstrakciją“. Tai liaudies menas, „kadangi jis nėra skirtas tik specialistams, kritikams, menininkams ir kitiems intelektualams. Ir tokį meną gali kurti, suprasti ir perduoti visi – su mokslu ir be mokslo.“ Tai socialinis menas, „kadangi toks menas galutinai eliminuotų menininkų profesiją ir paskirtų buvusiems menininkams socialiai daugiau produktyvų darbą“ (čia ir toliau cituojama iš: Rūta Stanevičiūtė, Danutė Petrauskaitė, Vita Gruodytė (sud.). *Nailono uždanga. Lietuvių muzikų užsienio korespondencija 1945–1990*, Vilnius: LMTA, 2018). Taip lietuviškai savo angliškai parašyto „Manifesto“ (1963) tezes laiške bendramoksliui paaiškino Mačiūnas. Daiktiškai jas turėjo iliustruoti atsiųstas „paketas su visokiais popiergaliais“ – „Fluxus Manifestas“, keletas „Fluxus“ žurnalo pirmojo numerio egzemplioriių, akcijų, koncertų magnetofoniniai įrašai, programos, fotografijos, reklamos. Nors Landsbergis tikėjosi gauti dodekafonijos vadovėlį, Mačiūnas, laiške ją iškritikavęs kaip „dekadentišką ir atgyvenusią savo laiką, neturinčią jokios socialinės prasmės, suprantamą tik muzikams ir matematikams, tik kai gaidos išstudijuojamos“, vietoj vadovėlio į siuntinį įdėjo keletą Cage'o kompozicijų (natos ir juostos), kaip pabrėžė, reikšmingiausių šiam amžiui ir naujojo meno evoliucijai.

Tolesnėje 1963 m. Mačiūno ir Landsbergio korespondencijoje ryškėjo abipusis nesusigaudymas, juolab kad Mačiūnas pripažino neturintis kontaktų su lietuviais emigrantais, nes jo nedomina „jų dekadentiškas šovinizmas ir reakcionieriškas buržuajizmas“. Mačiūno kairuolišką interesą aplankyti Sovietų Sąjungą ir Lietuvą (gal 1964 m. vasarą) ir čia surengti naujosios muzikos ir „teatro“ ar „akies-kinetinės-muzikos“ koncertų tolesniuose laiškuose platesne diskusija apie „antimuziką“ ir „naujausio ateities meno vaikymąsi“ Landsbergis po truputį malšino. Mačiūnui laiškuose rašant apie *fluxus* kaip apie „rimtą reikalą“, o Landsbergiui – „tik linksmą“, abiejų Kauno „Aušros“ gimnazijos moksladraugių susirašinėjimas, kaip pabrėžė Landsbergis, tęsėsi „geresnio žmonių tarpusavio supratimo vardan ir prisidedant prie minties apie meną ir meno plėtrą“. Landsbergio laiškų refrenas „o fortepijonų geriau nelaužyk“ (kalbama apie Philipo Cornerio fliuksinį opusą „Fortepijono veiksmai“, kurį 1962 m. pristatė Vysbadeno tarptautiniame naujausios muzikos festivalyje *Kunstmuseum* vykusi „Mažosios nakties muzikos“ akcija) ir tolesni komentarai rodė rašančiojo nuomonę apie Mačiūno ultra- ir antimeną. Nors susirašinėjimo pradžioje prisipažino „nepasiruošęs“ tokiam menui, supratęs jo esmę, Landsbergis apibendrino: „Suaugusiems žaisti vaikais, o vaikams – suaugusiais yra malonu ir džiugu, bet tai laikinas dalykas, o, be to, menas, mano supratimu, nėra vien žaidimas ir pramoga, bet ir mintis.“

Su tam tikra ironijos doze tame pačiame 1963 m. laiške bendramoksliui Landsbergis pristatė tris savo „sukurtus“ fliuksinius kūrinius. Tipologiniu ir istoriniu požiūriu tai buvo pirmieji lietuvių muzikos performansai, jei neįtrauksime paties Mačiūno performansų, kuriamų JAV. Konceptualiai labiausiai išplėtota buvo „Geltona pjesė“ pianistui solo (1963). Jos verbalioji „partitūra“ eksponavo *fluxus* idėją: „pianistas guli ir groja vien pedalais. *Dämpferiai* duoda ūžesius, galima staigiai jais stuksenti, galima su kokia vinute cinksėti į pedalo metalą. O pabaigoje pianistas, gulėdamas aukštielninkas, spiria abiem kojom fortepijonui į pilvą, iš fortepijono į salės vidurį ištrykšta spaudimu plona čiurkšlė alaus, o „performeris“ prasmenga į liuką, iš kurio kyla dūmai.“ Kaip elementaresnį opusą toliau laiške Landsbergis pristatė „Juodąją pjesę“ pianistui solo (1963): „Pianistas išėjęs pasėdi prie fortepijono su uždengta klaviatūra, pasirėmęs ant dangčio pamiega knarkdamas (galima salėje užgesinti šviesą), o pabudęs atidengia klaviatūrą ir išeina.“

Laiško pabaigoje Landsbergis eksponavo savo trečiąją *fluxus* pjesę – „Sėjos himną“, siūlydamas jį atlikti pačiam Mačiūnui. Matyt, gavęs Mačiūno atsakymą ir padrąsinimą tęsti tokią „kūrybą“, galbūt net priskirtas prie tikrųjų *fluxus* judėjimo narių, 1964 m. birželio 8 d. laiške Landsbergis tikslino situaciją. Jis pabrėžė „Geltoną“ ir „Juodą“ pjeses parašęs kaip humorą ir nenorėtų, kad jo pavardė kur nors pasirodytų ryšium su *fluxus*, nes tai pakenktų darbams, kuriuos dirba, ir jis gali būti priverstas įrodinėti nesąs dramblys. Kartu abi „pjeses“ leido naudoti Mačiūno vardu, jeigu patinka, arba visai nenaudoti, pabrėždamas, kad „menui, antimenui ir jam pačiam nuo to jokio nuostolio nebus“.

Nežinodami nei autoriaus, nei kūrinio pavadinimo, nei kas yra naujieji genotipai (hepeningas ar akcija), iš JAV atsiųstą žudomo fortepijono garsų (Philipo Cornerio „Fortepijono veiksmai“) audioįrašą Lietuvoje 9-ojo dešimtmečio viduryje girdėjo bendraamžių jaunųjų lietuvių kompozitorių kohorta – Šarūnas Nakas, Arūnas Dikčius, Ričardas Kabelis, Rytis Mažulis, Gintaras Sodeika. Pastarasis pripažino, kad „gyvo“ fortepijono laužymo,

Nukelta į 3 psl.

Anykščių hepeningų festivalis — Nuotrauka iš G. Sodeikos archyvo

Ričardas Kabelis — LMIC nuotr.

Su meile ir viltim

Lietuvos valstybinis simfoninis orkestras ir smuikininkė Vineta Sareika

Živilė Ramoškaitė

Gintaras Rinkevičius

Vineta Sareika

D. Matvejevo nuotraukos

Karas Ukrainoje, deja, tebevyksta, bet mes, kaip ir milijonai pasaulio žmonių, viliamės ir tikime teisybės pergale. Kaip neprarasti tikėjimo ir vilčių, kaip jas kurstyti, kai raketomis apšaudomi gyvenamieji namai ir kasdien žūsta niekam nieko bloga nepadarę žmonės ir vaikai?

Ne pirmąsyk klausiu savęs, ar muzika turi tokią galią. Istorija sako, kad taip, ir netgi ypatingą. Praėjusio šimtmečio istorija liudija, kad Lietuvoje, kaip ir Ukrainoje, sovietinės okupacijos metais buvo kuriamos dainos, žadinančios pasipriešinimo kovotojų dvasią. Žvelgiant dar giliau, senovės graikai buvo nustatę muzikos dermes, kurios tiesiogiai veikia ir ugdo vienokius ar kitokius žmogaus charakterio bruožus. Antono Brucknerio ir Johanneso Brahmso muzikoje anų laikų dermių neaptiksime, tačiau joje išreikštos muzikinės idėjos sutapo su šiandienos mūsų mintimis ir prieštaringais, maištingais jausmais. Svarbiausia, skambėjusi muzika vedė į šviesa nutviekstą pabaigą, ypač pergalingai įtvirtinamą Brucknerio Septintosios simfonijos finale.

Tai apie kovo 23 d. Nacionalinėje filharmonijoje vykusį koncertą, kuriame Gintaro Rinkevičiaus diriguojamas Valstybinis simfoninis orkestras ir latvių smuikininkė Vineta Sareika atliko du klasikos šedevrus: Johanneso Brahmso Koncertą smuikui ir orkestrui D-dur ir Antono Brucknerio Simfoniją Nr. 7 E-dur. Latvių atlikėjos pavardę įsiminiau po 2018-ųjų gruodį filharmonijoje įvykusio koncerto, kuriame ji grojo Samuelio Barberio Koncertą smuikui ir orkestrui. (Beje, tame koncerte G. Rinkevičius po trijų dešimtmečių pertraukos dirigavo ne savo, o Nacionalinės filharmonijos simfoniniam orkestrui.) Tąsyk man ypač imponavo smuikininkės griežimo stilius, puikiai įvaldyta technika. Tačiau šį kartą apie tai mąsčiau kuo mažiausiai, visas dėmesys susitelkė į pačią interpretuojamą muziką. V. Sareika tiesiog susilydė su Brahmso Koncerto muzikiniais vaizdais, suteikė jiems ypatingos gyvybės ir sproginėjančios emocinės raiškos. Jos atlikimą drąsiai galiu prilyginti geriausiems šio veikalo istoriniams ir šių dienų didmeistrių pavyzdžiams. Jautei, kad visa kūrinio muzika išplaukia tiesiai iš atlikėjos sielos, nepalikdama nė vienos tuščios, neįprasmintos frazės. Idealus atlikėjos partneris buvo G. Rinkevičiaus diriguojamas orkestras, kvėpavęs drauge, įdėmiai jos klausęsis, atitaręs temperamentingiems solistės proveržiams, juvelyriškai tiksliai pradėjęs ir užbaigęs kiekvieną sudėtingesnį melodinį vingį.

Kovojantiems Ukrainos žmonėms V. Sareika skyrė specialų bisą – emocingą ukrainiečių kompozitoriaus Miroslavo Skoryko „Melodiją“, jautriai atliktą drauge su orkestru.

Koncerto programa sugretino du XIX šimtmečio muzikos milžinus. Dabar net nesusimąstome, kad šie amžininkai galėtų būti priskirti dviem priešingoms muzikos stovykloms. Abu juos suvokiame kaip vėlyvuosius romantikus, gal tik naudojančius skirtingą muzikinę kalbą. Bruckneriui būdingos staigios moduliacijos, vagneriška alteruota harmonija, per Franzą Schubertą ateinanti austriška melodika, jo instrumentuotė kartais primena manualų kaitą vargonuose. Bet kūrėjams esant gyviems, juos atskirti „pasirūpino“ muzikos kritikai ir ypač griežtą toną Vienoje diktavęs Eduardas Hanslickas, pasisakęs prieš romantizmo estetikai būdingą emocijų išraišką, palaikęs Brahmsą kaip klasikinių formų tęsėją, bet aštriai kritikavęs Lisztą ir Wagnerį. Šie abu, ypač Wagneris, buvo Brucknerio žavėjimosi objektai. Kaip tik pažintis su Wagnerio muzika, ypač opera „Tristanas ir Izolda“, suteikė Bruckneriui postūmį imtis simfoninės kūrybos. Būdamas beveik keturiasdešimties jis pradėjo kurti simfonijas, bet pripažinimo ilgai nesulaukė. Nors buvo išgarsėjęs kaip vargonininkas ir puikus improvizuotojas, pasitikėjimo trūko. Tad parašytas simfonijas taisė pats, leido taisyti bičiuliams, o atlikimo vis nesulaukdavo. Tik Septintoji simfonija, atlikta Leipcige diriguojant Arthurui Nikischui, sulaukė sėkmės, netgi triumfo. Nuo tada prasidėjo ir anksčiau sukurtų simfonijų gyvavimas viešumoje.

Lietuvoje Brucknerio simfonijos skambėjo labai retai. Maestro Jonas Aleksa svajojo visas jas atlikti, bet spėjo parengti tik tris: Ketvirtąją, Septintąją ir paskutinę, Devintąją. Todėl Gintaro Rinkevičiaus užmojis pateikti klausytojams visas Brucknerio simfonijas įeis į mūsų muzikinės kultūros istoriją.

Nesiimsiu šiame koncerte skambėjusios Septintosios E-dur interpretacijos lyginti su tokiomis kaip legendinio Sergiu Celibidache'o, tai būtų tiesiog nekorektiška. Žvelgiant iš mūsų simfoninių orkestrų repertuaro ir interpretacijų perspektyvos, simfonijos atlikimą galima drąsiai vadinti ne tik tiksliu, švariu, meniškai itin brandžiu, bet dar ir maksimaliai paveikiu, taikančiu į kiekvieno filharmonijos salėje sėdinčio žmogaus dvasios gelmes. Tikriausiai ne vienam, klausantis sukrečiančio antrosios dalies *Adagio* su gedulingą atmosferą skleidusiomis „Vagnerio tūbomis“, nusirito ašara... Tokių dvasiškai jautrių, emocingų momentų šioje didžiulės apimties simfonijoje gausu, apie visus nepapasakosi. Vis dėlto pirmos dalies įspūdingoji mažorinė kulminacija, o paskui – šviesus finalo E-dur trigarsis skelbė šviesos, vilties ir tikėjimo pergalę.

Atkelta iš 2 psl.

gręžimo garsai skambėjo apokaliptiškai ir darė didelį įspūdį, nors gal tik po dešimties metų jis sužinojo, kad visa tai vykdė Mačiūno ir jo bendraminčių grupė. Vis dėlto XX a. pabaigoje įvykusi pažintis su *fluxus* ir *postfluxus* kultūra buvo palanki, energijos pritvinkusi terpė Lietuvoje prasidėjusiam spartesniam muzikos modernėjimui, nuo nuosaikaus pereinant į radikalesnę fazę. Pokytis aprėpė naujas garso išgavimo technologijas, atitinkamai stimuliavo komponavimo metodus, renovavo sociokultūrinės recepcijos formas, keitė tipologinius standartus ir padėjo įsitvirtinti naujiems muzikos genotipams.

Į šiuos įvykius galime žvelgti kaip į naujosios muzikos genotipų (makro)sistemos naujadarų lauką. Galima sakyti, kad XX a. lietuvių muzikos lėto modernėjimo procesą kompensavo staigus modernėjimo šuolis, kuris daugiausia rėmėsi prasiveržusios radikalios *fluxus* meno praktikos informacija ir kartu atliepė bendrą muzikos morfologijos makrosistemos kismo dinamiką. Nors festivaliuose vykusių akcijų-hepeningų-performansų autorystė ne visada buvo aiški, patys vyksmų iniciatoriai savo kūrybos aplankuose šiuos faktus saugo. Ši medžiaga fiksuoja lietuvių kompozitorių tolimą nuo šelmiškų maršrutų, išdykavimo ir artėjimą prie rimtesnių ambicijų kurti modernų postfliuksišką meną.

9-ojo dešimtmečio jaunimo festivaliuose aktyviai dalyvavęs Ričardas Kabelis išsiskyrė tarpdisciplininio multimedinio meno įtaigos paieškomis ir naujųjų genotipų kūrybą apmąstė konceptualiai, atsižadėjęs paviršutiniškų efektų ar eklektikos. Ažuožeriuose vykusio „AN-88“ festivalio plakate buvo įrašytos penkios Kabelio akcijos-performansai, numatyti kintančioms realybės situacijoms. Dalyvių atvykimui ritualizuoti (registracijai) kompozitorius sukūrė akciją „Įsižeminimas“ 50-iai kuolų (12 x 12 x 1200 cm) ir mediniam kūjui (Ø 30 cm). Kiekvienas atvykęs renginio dalyvis „registruodamasis“ turėjo pievelėje šalia stovyklos pastato įkalti personalinį nusmailintą medinį kuolą. Dienai baigiantis tame plote jau kyšojo kokios penkios dešimtys keturkampių „kelmų“. Audioefektą kūrė sodriai minkštas į žemę vis giliau smingančio kuolo kalimo smūgių tembras („medis į medį“) bei mitinis „įsižeminimo“ potyris. Kitas festivalio anturažo aspektas – Kabelio instaliacija „Vėliava“ (plevėsuojanti virš slėnio, su naktiniu apšvietimu).

„Kūriniai be natų“ (Kabelio sąvoka) pamažu ėmė transformuotis į vis labiau įženklintus artefaktus. 9-ojo dešimtmečio pabaigos fliuksiniai lietuvių kompozitorių opusai buvo eksponuojami pasakojant inicijuojamo vyksmo siužetą, o Kabelis 1990–1994 m. sukurtu opusu „Avys vietoj smuikų“ CD įrašui ir vyrų kvintetui (premjera 1994 m. „Druskomanijos“ festivalyje) šią praktiką pradėjo plėsti dviem iniciatyvomis. „Avys“ pradėjo lietuviškų tarpdisciplininių opusų kūrėjų bendradarbiavimą su užsienio autoriais. „Avių“ garso takelyje skambėjo danų kompozitoriaus ir performansų kūrėjo Henningo Christianseno kūrinio „Schafe Statt Geigen“, op. 186, įrašas, jam sutikus, intertekstualia maniera buvo perimtas ir pavadinimas. Kartu šis opusas turėjo Kabelio parengtą „postpartitūrą“ su atlikėjų-veikėjų kaukėmis ir balsų įstojimo schema. Performanso scenarijus rutuliojosi taip: skambant įrašui skirtingose salės vietose sėdintys vyrų kvinteto dalyviai atsistoja, eina prie apskrito stalo ir susėda į vietas, kurias nurodo personalizuotos kaukės. Vėliau jie ekspresyviai, retoriškai taria nurodytus žodžius ar skiemenis. Baigus pirmą ratą, partitūra pasukama prieš laikrodžio rodyklę ir veiksmas kartojasi penkis kartus. Grįžus į pradinę poziciją, pabaigos cezūra (minutė tylos) nurodo, kad „gyvas“ atlikimas baigėsi. Toliau skambant įrašui kvintetas atsistoja ir grįžta į savo vietas salėje.

Christianseno opuso įraše skambėjo gamtos garsai ir avių bliovimas, o žodį „menas“ kvinteto atlikėjai improvizavo atitardami mekenančioms avims: menas, meee-nas, meee, mmme-nas, naas ir pan. Nors naujųjų genotipų požiūriu „Avys vietoj smuikų“ sutelpa į performanso sampratą, kūrinį pristatančiame tekste kompozitorius opusą pavadino dvikalbiu žodžiu „zeit/menis“, nurodydamas perskaityti *caitmenis* (liet. atitikmuo – *laikmenis*). Tuo metu performanso samprata numato scenarijuje fiksuotus performatyvius teatrališkus veiksmus, persunktus įvairių menų raiška ir nenumatant publikos įsikišimo.

Žvelgdamas retrospektyviai, šiandien Kabelis taip svarsto apie savo jaunystės „nerimtą“ kūrybą: „Šoktelėjus į muzikos raiškos paribius, išryškėja tikrosios komponavimo vertybės. Iš nuotolio visuomet paranku oponuoti vidutinybių užvaldytoms mokslo, meno ar politikos institucijoms, šiais laikais – ir visuomenės prisitaikėliškumo, nykstančio orumo bei laisvės jausenoms. Tai dar viena Mačiūno aktualumo dimensija?“

Boso galia

Šventinis Tado Girininko ir kolegų koncertas su Kauno miesto simfoniniu orkestru ir dirigentu Karoliu Variakoju

Aušra Strazdaitė-Ziberkienė

Intrigantas, karalius, kariškis, niekšas ir tiesiog velnias! Toks buvo du kartus „Auksiniu scenos kryžiumi“ ir „Operos švyturiu“ apdovanotas bosas Tadas Girininkas. Savo 40-mečio sukaktį jis atšventė kovo 25 d. Kauno valstybinėje filharmonijoje, kartu su savo pedagogu prof. Vladimiru Prudnikovu, ištikimiausiais kolegomis ir draugais – Ieva Prudnikovaite, Tomu Pavilioniu, Rafailu Karpiu ir Eugenijumi Chrebtovu. Kauno miesto simfoniniam orkestrui (vyr. dirigentas Constantine'as Orbelianas, vadovas Algimantas Treikauskas) dirigavo Karolis Variakojis.

Pilnoje Kauno filharmonijos salėje skambėjo populiarios, puikiai ir su akivaizdžiu pasimėgavimu atliekamos arijos bei duetai iš Mozarto, Gounod, Verdi, Bizet, Rossini operų, Chaplino, Bocko dainos. Publika buvo sužavėta ir programa, ir atlikimu.

Įprasta, kad klasikinės struktūros operose bosas įkūnija didelės galios vyrus (karalius, aukštus dvasininkus) ir... piktadarius. Kalbant apie T. Girininko įkūnijamus personažus būtina pridurti – žavingus piktadarius. Taip pat ir santūrius, filosofiškus galiūnus. T. Girininko vaidmenų sąraše – ne tik boso partijos pasaulinės klasikos operose, bet ir vaidmenys lietuviškuose veikaluose. Jo balsas skamba Kauno valstybiniame muzikiniame teatre, Klaipėdos muzikiniame teatre, „Vilnius City Opera“, Lietuvos nacionaliniame operos ir baleto teatre, Estijos, Vokietijos, Šveicarijos teatruose, Švedijoje, Danijoje. Gimęs Šiauliuose, saksofono specialybę baigęs Klaipėdos Eduardo

Tadas Girininkas, Karolis Variakojis ir Kauno miesto simfoninis orkestras

Balsio menų gimnazijoje ir įstojęs toliau studijuoti į Lietuvos muzikos ir teatro akademiją, T. Girininkas saksofoną „iškeitė“ į dainavimo studijas prof. V. Prudnikovo klasėje, kurias baigė 2009 m. įgydamas magistro laipsnį. Tad koks reikšmingas jųdviejų dainavimas duetu! Debiutavęs dar 2007 m., T. Girininkas buvo greitai pastebėtas Lietuvoje ir užsienyje.

„Auksinį scenos kryžių“ 2014 m. jam pelnė de Silvos (Verdi „Ernanis“), Heinricho der Voglerio (Wagnerio „Lohengrinas“), o 2021 m. – Dalando ir Henriko (Wagnerio „Skrajojantis olandas“) vaidmenys. Tačiau vaidmenų yra kur kas daugiau: Eskamiljas (Bizet „Karmen“), Sparafučilė (Verdi „Rigoletas“), Atila (Verdi „Atila“), Maliuta Skuratovas (Rimskio-Korsakovo „Caro sužadėtinė“), Henrikas (Donizetti „Ana Bolena“), Simonas (Verdi „Džanis Skikis“), Johanas (Massenet „Verteris“), Rotnijus, Zareckis (Čaikovskio „Eugenijus Oneginas“), Donas Alfonsas (Mozarto „Visos jos tokios“), vaidila Albanis (Ponchielli „Lietuviai“), kardinolas Bronji (Halévy „Žydė“), Frankenšteinas (Žigaitytės „Frank'Einsteinas – XXI amžius“), Trapsas (Juzeliūno „Žaidimas“), Generolas (Narbutaitės „Kornetas“). O kur dabar ruošiami vaidmenys ir svajonės! Jis taip pat atlieka kamerinę muziką, su malonumu dainuoja dainas ir romansus.

2014 m. po pelnyto operos „Švyturio“ pokalbyje su muzikologe Laimute Ligeikaite („7 meno dienos“) T. Girininkas prisipažino, kad jam arčiausiai širdies yra Verdi, tad neatsitiktinai koncerte girdėjome puikiai atliktas net kelių Verdi operų herojų arijas iš „Rigoleto“, „Simono Bokanegros“ ir svajonių vaidmens – Filipo ariją iš „Don Karlo“. Įspūdingai skambėjo ir charizmatiškojo E. Chrebtovo atlikta Rodrigo arija (ak, kaip laukiau Don Karlo ir Rodrigo dueto!), V. Prudnikovo padainuota Fiesko („Simonas Bokanegra“) arija, I. Prudnikovaitės Karmen „Habanera“.

Sužavėjo T. Girininko ir kolegų duetai: su grėsmingu Inkvizitoriumi – V. Prudnikovu, su E. Chrebtovu Sparafučilės ir Rigoleto, Eskamilijo ir Karmen su I. Prudnikovaite. Neabejotinai koncertą pagyvino minimalūs teatriniai elementai: T. Pavilioniui ir T. Girininkui dainuojant Fausto ir Mefistofelio duetą, charakteringai persikūnijęs į velnišką ir valdingą Mefistofelį, T. Girininkas išdygo choro balkone, o „atjaunėjęs“ Faustas – T. Pavilionis – net rado laiko pasikeisti švarką ir dar aistringai žvelgti į „Margaritą“ – operatorių.

Koncerte netrūko ir publikos pamėgtų „intrigantų“ – Leporelo (Mozarto „Don Žuanas“), Don Bazilijo (Rossini „Sevilijos kirpėjas“), per kurių arijas gėrėjausi sodriu, skambiu T. Girininko bosu ir tiesiog puikia balso valdymo technika, įkvepiančia vaidyba ir subtiliu, neperspaustu humoru. Pritariu jau ne kartą girdėtai minčiai, kad šis dainininkas dainuoja tarsi be pastangų. Koncerte buvo akivaizdu, kad jis puikiai jaučia erdvę ir pasigėrėtinai prie jos derina balso jėgą.

Programoje išsiskyrė R. Karpis, atlikęs švelnią Chaplino dainą „Šypsokis“ iš filmo „Modernūs laikai“ ir dainą „Jei aš būčiau turtingas“ iš Bocko miuziklo „Smuikininkas ant stogo“ (jidiš, tik dainos įžangą – kalbėjimą – lietuviškai). Beje, nors slapčia programoje tikėjausi lietuviškos muzikos kūrinio, juolab jų T. Girininko repertuare yra, vis dėlto reikia pripažinti, kad šiuolaikinių lietuviškų operų arijos nebūtų tikusios prie koncerto koncepcijos.

Koncerto finalui pasirinkti raiškieji Mefistofelio kupletai taip sužavėjo publiką, kad T. Girininkui juos teko kartoti su visais koncerte dalyvavusiais solistais. Tik ar ne simboliška, kad R. Karpio dainuotus žodžius „ar būtų blogai, jei turėčiau daugiau pinigų“, pakeitė ironiški ir grėsmingi Mefistofelio žodžiai „Le veau d'or est toujours debout“?! (Aukso veršis vis dar gyvas?!).

Tomas Pavilionis, Tadas Girininkas ir Kauno miesto simfoninis orkestras

J. Danielevičiaus nuotraukos

Neįtikėtinas malonumas buvo klausytis Kauno miesto simfoninio orkestro, koncertą pradėjusio Mozarto „Figaro vedybų“ uvertiūra, sekti muzikavimo niuansus, stebėti subtilius dirigento K. Variakojo mostus. Ir ne mažiau smagu buvo stebėti, kaip pritariamai linksi ir tarpusavyje šnabždasi klausytojai, džiaugdamiesi tokia puikia muzika.

Anonsai

Justus Grimmas su LNSO atvers mažiau žinomą violončelės repertuarą

Balandžio 2 d. Lietuvos nacionalinėje filharmonijoje su Modesto Pitrėno diriguojamu Lietuvos nacionaliniu simfoniniu orkestru (LNSO) koncertuos svečias iš Vokietijos, violončelininkas Justus Grimmas. Skambės spalvinga simfoninės muzikos programa – Arturo Maskato, Richardo Strausso ir Eugeno d'Alberto kūriniai.

Šio simfoninės muzikos koncerto svečias – Antverpeno konservatorijos profesorius violončelininkas Justus Grimmas yra Marios Canals ir Vokietijos nacionalinio violončelininkų konkursų nugalėtojas, rengiantis pasirodymus su garsiais pasaulio kolektyvais bei kamerinės muzikos atlikėjais. Muzikas koncertavo tokiose salėse kaip Berlyno ir Kelno filharmonijos, Hamburgo koncertų salė, Paryžiaus „Théâtre du Châtelet“, Miuncheno „Hercules“, Lisabonos kultūros centras.

Justus Grimm

LNF nuotr.

J. Grimmas griežia prancūzų meistro Christiano Bayono 2010 m. pagaminta violončele. Atlikėjas imasi įvairaus repertuaro, noriai interpretuoja rečiau skambančią ar šiuolaikinę muziką, pavyzdžiui, tapo pirmuoju M. Pintscherio violončelės koncerto „La Metamorfosi di Narciso“ atlikėju.

Koncerte su LNSO svečias atliks violončelininkui Hugo Beckeriui dedikuotą pianisto ir kompozitoriaus Eugeno d'Alberto Koncertą violončelei ir orkestrui. Verta trumpai pristatyti šį Lietuvoje mažiau žinomą kompozitorių. Škotijoje gimęs menininkas buvo prancūzų kilmės, jo senelis tarnavo Napoleono armijoje, o tėvas išvyko gyventi į Angliją, kur aktyviai kūrė populiarią šokių muziką. Pradinį muzikinį išsilavinimą E. d'Albert'as įgijo Glazge ir Londone, vėliau pelnė stipendiją studijoms Vienoje, kur susitiko su legendiniais kompozitoriais Johannesu Brahmsu ir Ferencu Lisztu, kitais garsiais to meto muzikais. Susižavėjęs vokiečių kultūra kompozitorius savo vardą Eugène pakeitė į vokiškąjį Eugen ir emigravo į Vokietiją, Veimare studijavo fortepijono meną pas tuo metu jau garbaus amžiaus Ferencą Lisztą. 1907 m. tapo Berlyno aukštosios muzikos mokyklos direktoriumi, ėjo Veimaro dvaro kapelmeisterio pareigas ir, nepaisant skandalingo asmeninio gyvenimo (tuokėsi net šešis kartus), buvo vienas ryškiausių šios šalies pianistų.

Greta aktyvios koncertuojančio pianisto veiklos E. d'Albert'as ne mažiau aktyviai rašė muziką. Tarp įsimintiniausių E. d'Albert'o kūrinių (simfonija, du styginių kvartetai ir du fortepijoniniai koncertai) minimas ir jo Koncertas violončelei ir orkestrui, parašytas 1899 metais. Tai virtuoziškas kūrinys, kupinas romantinės aistros ir dramatizmo.

Be E. d'Alberto violončelės koncerto Modesto Pitrėno diriguojamas LNSO simfoninės muzikos vakare atliks dar du kūrinius. Tai Bostono ir Leipcigo „Gewandhaus“ simfoninių orkestrų užsakymu 2019 m. sukurta latvių kompozitoriaus Arturo Maskato lyriška partitūra „My river runs to thee“, įkvėpta Emily Dickinson poezijos, bei austrų kūrėjo Richardo Strausso 1898 m. sukomponuota garsų poema „Herojaus gyvenimas“, kurios pagrindinė idėja – idealizmo pergalė prieš smulkmenišką kritiką.

Lietuvos nacionalinio simfoninio orkestro, violončelininko Justus Grimmo ir dirigento Modesto Pitrėno koncertas vyks balandžio 2 d., šeštadienį, 19 val. Filharmonijos Didžiojoje salėje. Bilietus galima įsigyti Filharmonijos kasose ir *kakava.lt*.

LNF inf.

Šokio dienoraščiai

Pirmasis karo mėnuo

Helmutas Šabasevičius

Vasario 25 d.
„Pluto“ („Aura“)

Viena naujausių Kauno šokio teatro „Aura“ premjerų – „Pluto“ – gimė ypatingu laiku: pirmas spektaklis įvyko dar prieš karą Klaipėdoje, antras – antrąją karo dieną Vilniuje, „Menų spaustuvėje“. Šios aplinkybės iš esmės pakeitė galimybes ir suvokti, ir vertinti spektaklį, kurį pastatė jau ketverius metus Lietuvoje gyvenantis niujorkietis šokėjas Matthew Dane'as Livingstonas. „Pluto“ – ne tik planeta Plutonas, bet ir senosios Graikijos dievas Plutonas, požemių valdovas, trigalvio šuns Cerberio šeimininkas, tačiau spektaklyje apsieita be sudėtingų vizualinių referencijų ir daugiausia dėmesio skirta judesio energijai, kurią skleidžia skirtingas mokyklas baigę ir vientisoje „Auros“ orbitoje atsidūrę šokėjai. Kiekvienam čia sudaryta galimybė pademonstruoti savo sugebėjimus, kurie daro įspūdį fiziškumu ir greičiu. Vis dėlto tam, kad spektaklis būtų suvoktas kaip choreografinė visata, vienos peržiūros nepakanka.

Kovo 3 d.
„Bajaderė“ (LNOBT)

Prieš porą metų indų religinis aktyvistas Rajanas Zedas, gyvenantis Nevadoje, kreipėsi į daugelį svarbiausių pasaulio teatrų, ragindamas liautis rodyti Ludwigo Minkaus ir Marijaus Petipa baletą „Bajaderė“, kuriame, Zedo nuomone, iškraipytai, karikatūriškai, naudojant atgyvenusius etninius stereotipus perteikiamos indų tradicijos ir religija. Tokį laišką gavo ir Lietuvos nacionalinis operos ir baleto teatras. Vis dėlto Vakarų kultūroje kitų šalių motyvų apropriacijos tradicija siekia senus laikus ir pasireiškia tokiais spalvingais fenomenais kaip *chinoiserie* ar *turquerie*, tad panašiai reikėtų vertinti ir baletą „Bajaderė“, kurio premjera įvyko 1877 m. Sankt Peterburge.

Trijų „Bajaderės“ spektaklių serija Lietuvos nacionaliniame operos ir baleto teatre prasidėjo toliau vykstant karinei Rusijos agresijai Ukrainoje, visus jausmus persmelkusią įtampą atspindėjo ir jaudinanti spektaklio pradžia – orkestro sugrotas Ukrainos himnas ir šviesloentėje Ukrainos vėliavos fone spindintys užrašai: „Slava Ukraini!“ – „Heroyam slava!“ Taip pat – pagrindinių atlikėjų sąrašo pirmoje vietoje įrašyta balerinos Olesios Šaitanovos pavardė. LNOBT pagrindine soliste tapusi dar 2016 m., ji šoka beveik visus pagrindinius vaidmenis klasikiniuose ir šiuolaikiniuose baleto spektakliuose. Karo pradžia solistei buvo ypač nerami, nes jos tėvai gyveno Charkive ir tik po kurio laiko jiems pavyko pasitraukti į Ukrainos gilumą. Nikija – puikus Šaitanovos vaidmuo, tą vakarą spinduliavęs ypatingą dramatizmą, supintą iš sklandžių, tarytum iš muzikos kylančių judesių ir nuoširdaus šokėjos įsijautimo į nelaimingą meilės, išdavystės ir atleidimo istoriją.

Šios „Bajaderės“ didžioji intriga – nauji Soloro ir Gamzati vaidmenų atlikėjai. Šiuos personažus į savo kūrybinę biografiją įtraukė Jeronimas Krivickas ir Gohar Mkrtchyan, praėjusį sezoną sukūrę Alberto ir Žizel vaidmenis baleto „Žizel“ spektaklyje. Pirmame veiksme Krivickas nuosekliai kuria Soloro kaip kilnaus, mylinčio kario paveikslą, jo jausmus atskleidžia taurūs gestai ir nuoširdus dėmesys Nikijai, o mintys apie mylimąją nedingsta net išgirdus Radžos paliepimą vesti Gamzati. Antrame veiksme Soloro charakteris stokoja nuoseklumo, nes vienas svarbiausių šio veiksmo epizodų – *Grand pas* – buvo sumanytas kaip neišlikusio ketvirtojo veiksmo dalis, kai Solorui šokant su Gamzati pasirodo Nikijos šešėlis, o vėliau šventykla su visais vestuvininkais sugriūva; spektaklio apoteozėje Soloras ir Nikija susitinka amžinosios dieviškosios meilės erdvėse (keturių veiksmų „Bajaderės“ redakcijos autorė Natalija Makarova). Todėl tiek repetitoriams, tiek Soloro vaidmens atlikėjams reikėtų dar paieškoti labiau įtikinančių detalių, perteikiančių antrojo veiksmo Soloro jausmus: meilės Nikijai (nuoširdžios) ir Gamzati (iš paklusnumo Radžai) pavidalus ir jų sampynas. Trečiame veiksme dėl Soloro ir Nikijos emocinio ryšio nebekyla jokių abejonių.

Antrajame pirmo veiksmo paveiksle Mkrtchyan kuria įnoringą ir valdingą Gamzati, jos gestų kalba aiški, pantomiminis dialogas su Nikija įtikinamas, tačiau antro veiksmo *Grand pas* finalui reikėtų daugiau jėgos, veržlumo ir judesių tikslumo, kurie turėtų užbaigti klastingos ir ambicingos princesės paveikslą.

Šioje „Bajaderėje“ nudžiugino ir daugiau debiutų: antrajame pirmo veiksmo paveiksle Vergą šoko Ernestas Barčaitis, antrame veiksme Dievuko įvaizdį nepriekaištingai sukūrė Edvinas Jakonis, buvęs lyg atgijusi rafinuotų siluetų indiška skulptūra, apstulbinęs tiksliais sukiniais ir lengvais šuoliais. Nuotaikingą Manu šokį su ąsočiu žavingai, su įtaigiomis artistinėmis detalėmis atliko Vakarė Radvilaitė. Nors ir ne pirmą kartą matyti, dėmesį patraukė Indų šokio solistai Emilija Šumacherytė, Ignas Armalis ir Stanislavas Semianiura, o gaivališką, žaižaruojančią atmosferą jiems sukurti padėjo ir energijos negailėjęs vyrų kordebaletas.

Ypatinga ši „Bajaderė“ buvo ir tuo, kad trečiame veiksme žiūrovai išvydo efektingą, disciplinuotą ir drauge emociniu požiūriu įtaigią 32 šešėlių grupę, iš kurios aštuonios šokėjos dar mokosi Nacionalinės M.K. Čiurlionio mokyklos Baleto skyriuje.

Kovo 4 d.
„Bajaderė“ (LNOBT)

Dar viena „Bajaderė“ – šį kartą skirta baleto pedagogės Lidijos Šulgos-Tamulevičienės, dirbusios su daugeliu Lietuvos baleto solistų XX a. paskutiniaisiais dešimtmečiais, jubiliejui. Spektaklis –vėl su džiuginančiais debiutais, liudijančiais LNOBT baleto trupės potencialą. Šį vakarą Nikiją pirmą kartą šoko Julija Stankevičiūtė, nudžiuginusi ir šokio sklandumu bei tikslumu, ir artistine branda. Tai, ko gero, pirmas toks sudėtingas ir daug jėgų reikalaujantis jaunos balerinos vaidmuo klasikinio repertuaro spektakliuose (neskaitant Mari „Spragtuke“, kuri buvo parengta dar praėjusį sezoną), todėl įdomu stebėti skirtingus emocinius atspalvius, kuriuos pasitelkia šokėja vaidybinėse scenose su Brahmanu, Soloru, Gamzati, desperaciją šokyje su pintine, tragišką mirties sceną ir Šešėlių paveiksle skleidžiamą amžinosios dangiškos meilės šviesą. Tiek artistiniu, tiek choreografiniu požiūriu ryškus buvo ir Marijos Kastorinos-Gamzati debiutas – per šį sezoną įveikusi tokius reikšmingus klasikinio baleto repertuaro vaidmenis kaip Medora „Korsare“ ir Kitri „Don Kichote“, šokėja pakankamai gerai susidorojo su techniniais *Grand pas* iššūkiais.

T. Ivanausko nuotraukos

Olesia Šaitanova ir Jeronimas Krivickas balete „Bajaderė“

Ernestas Barčaitis ir Julija Stankevičiūtė balete „Bajaderė“

Nors karas Ukrainoje į antrą planą nustūmė pandemiją, ji vis dar trikdo kūrybinius planus – šioje „Bajaderių“ serijoje sutrukdė debiutuoti Jonui Lauciui-Solorui ir Julijai Šumacherytei-Gamzati.

Kovo 11 d.
„Stiprūs kartu“

Lietuvos nepriklausomybės atkūrimo proga LNOBT surengtas puikus koncertas „Stiprūs kartu“ šalia jaudinančių muzikinių ir vokalinių epizodų, kuriuose dalyvavo Lietuvos ir Ukrainos menininkai, turėjo ir jautriai širdį palietusį choreografinį akcentą – Olesia Šaitanova atliko monologą „Mes esame“ pagal ukrainiečių kompozitoriaus Jurijaus Ševčenkos muziką, kurį pastatė Martynas Rimeikis. Iš muzikos gelmių kylančias plačių judesių bei subtilių plastinių detalių šokio formas solistė įprasmino sutelktais jausminiais proveržiais, kuriuos tiesiogine prasme vainikavo raudonas vainikas, padėdamas šokėjai sukurti apibendrintą atkaklios Ukrainos įvaizdį iš viršaus palengva byrančių žiedlapių fone.

Kovo 12 d.

Prieš Bélos Bartóko kūrinių – šokio spektaklio „Stebuklingas mandarinas“ ir operos „Hercogo Mėlynbarzdžio pilis“ – diptiką buvo pagerbti ryškiausi LNOBT menininkai. Kaip geriausia metų baleto solistė apdovanota Olesia Šaitanova, baleto viltimis paskelbti Gohar Mkrtchyan ir Zsoltas Vencelis Kovácsas, o žiūrovų simpatijų prizą pelnė Karolina Matačinaitė.

Kovo 15 d.
„Ištrintos durys“ („Aura“)

Kovo 4 d. Italijoje, Bjelos mieste, parodytas šokio teatro „Aura“ vadovės choreografės Birutės Letukaitės spektaklis „Ištrintos durys“. Pajamos už spektaklį skirtos vėžiu sergantiems Ukrainos vaikams. Po dešimties dienų „Aura“ su savo kūriniu supažindino ir vilniečius. „Mes kuriame savo pačių avatarus, lyg savo šešėlius. Avatarų bendruomenė įleidžia vidun ir ištrina duris“, – rašoma spektaklio pristatyme. Gana aiškias, racionalias erdvines struktūras, išnyrančias asketiškoje erdvėje, šokėjai papildė vidine energija, plastinėmis intonacijomis, gimstančiomis iš gyvenimo monotoniją iliustruojančios Beno Trakimo muzikos ir minčių apie choreografei ir atlikėjams rūpimus egzistencinius susvetimėjimo klausimus, kurie įkūnijami improvizacinio prado nestokojančiuose trumpuose solo epizoduose.

Kovo 24 d.
„Kartu galime daugiau“

Šv. Kotrynos bažnyčioje vyko Mstislavo Rostropovičiaus labdaros ir paramos fondo „Pagalba Lietuvos vaikams“ koncertas „Kartu galime daugiau“, skirtas Ukrainos žmonėms bei savanoriams, prisidedantiems prie pagalbos Ukrainai. Kartu su Šv. Kristoforo kameriniu orkestru ir dirigentu Robertu Šerveniku pasirodė talentingi Lietuvos moksleiviai, kuriems fondo parama padeda garsinti mūsų šalies vardą visame pasaulyje. Įdomią muzikinę programą ir įkvepiančius jaunųjų instrumentininkų pasirodymus puikiai papildė Nacionalinės M.K. Čiurlionio menų mokyklos Baleto skyriaus mokinės, kurios skynė laurus dar per pandemiją vykusiuose tarptautiniuose nuotoliniuose baleto konkursuose. Eva Bugakova (mokytoja Rūta Kudžmaitė-Daraškevičienė) šoko Marijaus Petipa pastatytą variaciją iš baleto „Pachita“, Akvilė Šulcaitė (mokytojos Kristina Kanišauskaitė-Navickienė ir Neli Beredina) – fragmentą iš George'o Balanchine'o sukurto Piotro Čaikovskio „Pas de deux“, o Ieva Repšytė (mokytojos Kanišauskaitė-Navickienė ir Beredina) – Marijaus Petipa variaciją iš Aleksandro Glazunovo baleto „Raimonda“.

Nacionalinė M.K. Čiurlionio mokykla jau kovo 8 d. svetingai atvėrė duris karo negandų iš gimtosios šalies išvarytiems jauniesiems talentams. Baleto ir šiuolaikinio šokio Vilniuje jau mokosi penkiolika moksleivių iš Kijevo valstybinio choreografinio koledžo, Kijevo choreografijos koledžo „Kijanočka“, Kijevo miesto Sergejaus Lifario šokio akademijos ir Charkivo baleto mokyklos. Be tėvų atvykusius moksleivius, apgyvendintus mokyklos bendrabutyje, globoja Baleto skyriaus vadovas Eligijus Butkus ir LNOBT solistė Šaitanova. Kartu su moksleiviais atvyko Kijevo valstybinio choreografijos koledžo klasikinio baleto pedagogė Margarita Dušakova, mokykla taip pat suteiks darbo Kijevo nacionalinės operos fotografei Oleksandrai Žlunicinai. M.K. Čiurlionio menų mokyklos Muzikos skyriuje taip pat mokosi trys moksleiviai iš Charkivo muzikos koledžo, Dailės skyriuje pradėjo dirbti ukrainietė grafikos mokytoja, o Baleto skyriui tarpininkaujant keletą šokio specialybės moksleivių pakvietė Rygos baleto mokykla.

Kada supratai, kad užaugai?

Pokalbis su Inga Kuznecova

Inga Kuznecova K. Lučinsko nuotr.

Ignas Zalieckas

Inga Kuznecova – šokėja ir choreografė. Nuo 2014 m. dėsto Klaipėdos universitete, yra šiuolaikinio šokio studijos „Jazz Up“ vadovė, kuria ir šoka Šeiko šokio teatre. Sukūrė spektaklius „Mikas ir pusryčiai“ (2010), „Ir viskas klojosi kuo puikiausiai“ (kartu su Petru Lisausku, 2012), „Diagnozė – krepšinis“ (2012), „Pamirštos princesės“ (2016) ir „Kill, Baby, Kill“ (2021).

Kokia jūsų ir jūsų aplinkos šokėjų reakcija į dabartinius įvykius?

Tie įvykiai mane veikia keistokai. Jau kurį laiką mąsčiau apie savo kūrybą ir jos prasmę. Jaučiau tuštumą, tarsi daryčiau ne tai, ką noriu. Svarsčiau važiuoti į užsienį, ten ieškoti laimės. Tačiau kai prasidėjo karas, dauguma kolegų prisipažino, kad pirmas juos aplankęs klausimas buvo – kur bėgčiau? Tada suvokiau, kad elgčiausi priešingai – nepaisant nieko, likčiau Lietuvoje ir kovočiau už šalį. Tai mane nustebino, nes iki tol galvojau, kokią kalbą reikėtų mokytis ir kur važiuoti.

Kita vertus, apima absurdo ir beprasmybės pojūtis ir meno atžvilgiu. Ar dabar laikas šokti? Galbūt geriau mokytis, kaip naudotis ginklu, užsirašyti į šaulius. Be to, kyla daug empatijos ukrainiečiams. Pastarosiomis savaitėmis dėl trupės narių traumų turėjome atšaukti keletą spektaklių, todėl aktyviai įsitraukėme į savanorystę Klaipėdoje. Pradėjau labai intensyviai dalyvauti šiose veiklose – renkame, sandėliuojame, siunčiame drabužius ukrainiečiams. Dažnai sakau, jog esu kraštutinumų meistrė, nes galiu pamesti ir pamiršti save tam, kad išgelbėčiau kitus.

Kiek tai veikia jūsų kūrinius? Ar kyla noras juos keisti?

Praėjusią savaitę turėjome rodyti detektyvą „Kill, Baby, Kill“, tačiau klausiau savęs, ar dabar etiška rodyti darbą, kuriame pilna kraujo, miršta žmogus, sklando neaiškios fizionomijos ir žudikas yra nežinomas. Vienas kolega teigė, kad, pagal tokį požiūrį, komedijos žanras dabar taip pat nėra įmanomas. Tačiau spektaklio neteko rodyti. Be to, su trupe diskutavome, kad į šį pasirodymą būtų įmanoma įtraukti politinį kontekstą. Iš pradžių turėjau daug noro tai daryti, tačiau po ilgesnių apmąstymų supratau, kad nieko nereikia keisti, tai būtų neteisinga, nes darbas sukurtas ir skirtas savo laikui, kai buvo kuriamas, todėl reikia kurti naujus kūrinius. O prasmės paieškos klausimas – kasdienis, bet dabar tapęs aštresnis. Ką veikčiau, jei kiltų karas Lietuvoje? Eičiau šokti prieš tankus ir į jų vamzdžius kiščiau gėlytes?

Dabar norisi daugiau kurti ar atlikti?

Norisi padėti. Pastarąsias dvi savaites esu išėjusi iš kasdienės būsenos. Nenoriu nei kurti, nei atlikti, tik padėti gelbėti žmones. Nors suprantu, kad tai absurdas. Veikla, kuria užsiimu ir kur esu naudinga, neturi nutrūkti. Stengiuosi grįžti prie darbų, nes artimiausiomis savaitėmis dirbsime su prancūzų choreografu Kaune, o vėliau vyksime į Daniją. Džiaugiuosi, kad galėsiu pakeisti aplinką ir įsitraukti į savas veiklas, nes suvokiu, jog nereikia nuo to bėgti, tik išgyventi šoko būseną.

„Kill, Baby, Kill“ keliate blogio prigimties ir pasaulio beprotiškumo klausimą. Kur radote blogio šaknis, kurdama šį spektaklį?

Nesiėmėme tiesioginės blogio šaknų paieškos, tik kėliau platesnius klausimus: ar žmogus gimsta blogas? Ar jis gali gimti blogas? Ar turi kas nors įvykti, kad jis toks taptų? Mane sužavėjo blogio vaizdavimas, jo personifikavimas Davido Lyncho „Tvin Pykse“. Man patinka idėja, kad blogis yra lyg debesis, lyg Lyncho Bobas, esantis tarp mūsų; jis jaučia jautresnes mūsų vietas, gali bet kada įlįsti į galvą, esybę ir viską sujaukti. Nežinau, ar mes radome blogio šaknis, bet žaisdami su charakteriais pastebėjome, kad bet kuriame personaže įmanoma įžvelgti blogio sėklą. Todėl kiekvienas gali būti jo nešėjas.

Kaip keistųsi šis jūsų darbas, jei statytumėte jį šiandien?

Dabar nestatyčiau nieko panašaus į detektyvą, nes šiuo metu tam netinkamas metas: per daug detektyvų vyksta aplink, tačiau nesinori visiškai nuo to pabėgti, tik saugoti save, nes tikimybė išprotėti yra didelė. Iki šių įvykių svarsčiau statyti patyriminę šio spektaklio versiją, kai detektyvas būtų kuriamas vakarėlio / vakarienės metu.

Šiame darbe atsiskleidžia humoro ir juoko elementas. Kodėl jums svarbus šis aspektas?

Humoras – viena svarbiausių žmogaus savybių. Mėgstu bendrauti su žmonėmis, turinčiais gerą humoro jausmą, gebančiais intelektualiai bendrauti ir juokauti, galinčiais būti sarkastiškais, pasijuokti iš savęs ir kitų. Tai turi pridėtinę vertę. Malonu stebėti meno kūrinius, kuriuose vyrauja tokio tipo humoras, nes jis, empatija ir meilė išgelbės pasaulį. Tai svarbu. Užtenka stebėti įvykius Ukrainoje, kad galėčiau tai suprasti. Kare žmonės pasitelkdami humorą stengiasi palaikyti dvasią, kovingumą, nes esant tokiai situacijai lengva slysti į pasidavimą.

Humoras gali būti susijęs ir su atsiribojimu. Ar kyla noras atsitraukti nuo kalbų apie dabartį, nuo to bėgti?

Pirmąsias karo savaites buvau panirusi į negatyvią informaciją, bet suvokiau, kad reikia nepamiršti humoro, antraip imu klimpti. Reikia juokauti. Turime mokėti tai daryti, nes be to gali nelikti prasmės.

Kokios temos dabar jus domina kūrybiniu požiūriu? Ar jau turite planų dėl naujų spektaklių?

Kūryboje šiuo metu gyvenu abstrakcija. Esu gavusi stipendiją projektui, kurį pradėjau įgyvendinti praėjusias metais. Jo esmė – du universalūs klausimai, kuriuos uždaviau įvairaus amžiaus žmonėms: „Kada supratai, kad užaugai? Kada jautiesi laimingiausias?“ Netyčiomis jis tapo beveik fotografijos projektu, nes dariau žmonių nuotraukas, ieškojau erdvių, kuriose galiu geriau juos atskleisti, o feisbuke ar instagrame šalia fotografijų parašydavau jų istorijas. Darbas sulaukė didelio dėmesio, žmonės ėmė siūlytis dalyvauti, kreipėsi net vietinė žiniasklaida, kuri išspausdino visas istorijas. Jaučiu, kad šis darbas nėra baigtas, liko pakalbinti dar tiek pat žmonių, kurių nespėjau net nufotografuoti. Be to, prasideda ir antra projekto dalis – performanso įgyvendinimas, dėl jo esu sutrikusi, nes dar nežinau, kokia forma jis vyks. Noriu, kad žmonės, dalyvavę pokalbiuose, taptų svarbūs ir pasirodyme. Šis darbas bus baigtas šiemet.

Dėkoju už pokalbį.

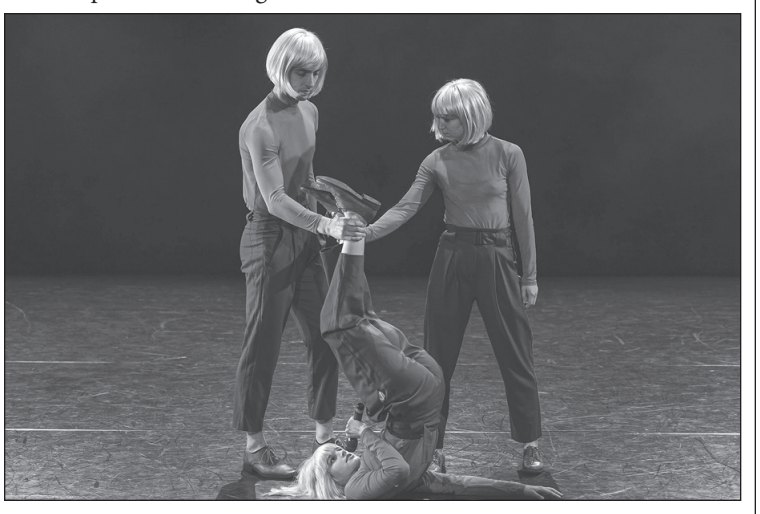

Mantas Černeckas, Viktorija Zobielaitė ir Oksana Griaznova šokio spektaklyje „Kill, Baby, Kill“ E. Sabaliauskaitės nuotr.

Bevaisės pretenzijos į šiuolaikiškumą

Apie spektaklį „Rytoj buvo vakar“ Jaunimo teatre

Greta Vilnelė

Kovo 15 d. Keistuolių teatro ir „Atviro rato“ teatro laboratorijos steigėjas, aktorius, režisierius ir kompozitorius Aidas Giniotis pristatė mokslinės fantastikos spektaklio „Rytoj buvo vakar“ premjerą Jaunimo teatre. Toks žanrinis apibūdinimas žiūrovus apgavo, nes spektaklyje mokslinės fantastikos elementų buvo tiek nedaug, kad net menkiausi lūkesčiai liko nepatenkinti. Vienintelė mokslinės fantastikos detalė – į praeitį pagrindinę herojų nukelianti laiko mašina-liftas. Teatro magijai išsisklaidžius paaiškėja, kad spektaklio forma tradicinė, o turinys plūduriuoja temos paviršiuje.

Pavadinimas „Rytoj buvo vakar“ byloja apie ryšį tarp praeities ir ateities, įvykių polinkį kartotis. Žmogaus gyvenimo vertikalėje tai nurodo į lemtį. Spektaklis pasakoja apie jauną merginą Ievą (Ieva Kaniušaitė), nusprendusią nukeliauti laiku į praeitį, įšalo ir tremtinių vargų žemę Sibirą. Aktoriai tarsi gyvi metraščiai vienas po kito dalijasi atsiminimais apie begalines priverstinio darbo dienas, sunkiai pakeliamą Sibiro šaltį, į lietuvių sveikatą pasikėsinusias ligas, artimųjų mirtis ir sovietinės valdžios pareigūnų žiaurumą. Nors toks pasakojimas atrodo taiklus, raginantis šiuolaikinį žmogų susimąstyti apie laisvės laikinumą ir kainą, šis tamsus istorijos laikotarpis nesukelia tokių stiprių emocijų, kaip, regis, turėtų. Galbūt istorijos puslapiai, kuriuose įrašyta tremtis, jau pernelyg dulkėti? O gal meno kūriniuose ši tema pastarąjį dvidešimtmetį tokia dažna, kad tapo nuvalkiota? Anaiptol, režisierius Giniotis ne pirmą kartą kuria spektaklį apie sovietmečio įvykius: jo kartu su „Atviro rato“ aktorių komanda pristatytos biografinės improvizacijos „Juoda–balta“ kur kas jautriau paliečia to paties laikotarpio skaudulius. O spektaklis „Rytoj buvo vakar“ stokoja naujo požiūrio į temą kampo.

Siužetui trūko vientisumo, tai ne tik trukdė žiūrovui susikaupti, bet ir menkino turinio kokybę. Tarkim, manieringi etiudai, laužantys ketvirtąją sieną, aktoriams postringaujant apie atskirtį tarp jų pačių ir scenoje atliekamų vaidmenų, pasirodė betiksliai. Jeigu tuo norėta užmegzti artimesnį ryšį su žiūrovu ar priminti apie spektaklio, kaip reginio, fikcinę prigimtį, atsitiko priešingai – pertekliniai intarpai blaškė dėmesį ir išmušė iš bendro spektaklio ritmo. Mėginimas spektaklį pritaikyti šiuolaikiniam jaunimui privedė iki lėkšto ir beprasmio skardžiabalsių feisbuko komentarų skaitymo konkurso epizodo. Aktorė Kaniušaitė pasakojo apie į socialinių medijų puslapį įkeltą nuotrauką su kvietimu į spektaklio premjerą, o šalia ant suoliukų sėdintys aktoriai balsu įgarsino po ja išdygusius komentarus, neapsieidami be raiškaus skyrybos ženklų įvardijimo. Šie intarpai išliko paslaptingais pagrindinės spektaklio temos palydovais, nebyliai iš gėdos raustančiais ryšio su kitomis siužetinėmis linijomis neatradusių etiudų požemyje.

Režisierius Giniotis kartu su kūrybine grupe išsikėlė nelengvą užduotį – pateikti tremties į Sibirą pasakojimus vėlesnių kartų atstovams. Tačiau spektaklis „Rytoj buvo vakar“ parodė, kaip menkai kūrėjai tegali paliesti šiuolaikinį jaunimą, nejausdami jo gyvenimo pulso. Dauguma pastangų suvirpinti žiūrovo protą ir širdį nuvertėjo, palyginus su konvencine spektaklio forma ir neįgyvendinta ambicija nerti į svarbias temas.

Iš mūsų vaidybų

Laiškai apie teatrą (IV)

Rimgailė Renevytė,

Ieva Tumanovičiūtė

Gytis Ivanauskas, Indrė Patkauskaitė ir Nelė Savičenko spektaklyje „Jaudulys“
D. Stankevičiaus nuotr.

Ieva. 2022 m. kovo 8 d., 12:18

Ar pastebėjai, kad vasarį beveik nebuvo premjerų? Tuščias teatro mėnuo. Scenos meno įvykių, regis, tik daugėja, bet vis dar atsiranda premjerų spiečių ir tuščių mėnesių. Įdomu, ar tokį neproporcingą pasiskirstymą lemia finansavimo ir spektaklių gamybos struktūros, ar vadybininkų neapsižiūrėjimas? Juk pasitaiko, kad tą pačią dieną „susikerta“ dvi premjeros arba premjera su festivalio spektakliu, o po to eina ištisos štilio savaitės. Nors gal tai rūpi tik kritikams ir tiems žiūrovams, kurie nuosekliai dalyvauja teatro bei kitų menų renginiuose ir yra priversti rinktis? Vis dėlto man dažnai atrodo, kad teatrai ir kūrėjai (ypač jauni ir mažiau žinomi) „pralaimi“, ne laiku išleisdami premjerą, nesulaukdami savo žiūrovų ir tinkamo grįžtamojo ryšio arba sulaukdami tik daug vėliau. Manau, reikėtų atsižvelgti ne tik į scenos menų sritį, bet ir į kitus kultūrinius bei visuomeninius reiškinius. Tarkim, man atrodo gana beprasmiška leisti premjerą per teatro ir šokio festivalių užsienio programas, kino festivalius, Vilniaus knygų mugę, taip pat vasarą.

Antano Obcarsko „Boksas“ (Lietuvos nacionalinis dramos teatras) pasirodė kaip tik laiku po vasario štilio. Režisierius ir vėl nudžiugino estetine dalimi – spektaklio veiksmas konstruojamas šiuolaikiškai ir efektingai, bet šįkart nuvylė turinys. Tiesa, gražiai nieko ypatingo nepasakyti nėra taip jau blogai, nes pasitaiko ir tokių spektaklių, kurie gali nieko nepasakyti dar ir nemokšiškai. Menas – visų pirma forma, ir norint ją valdyti reikia įgūdžių bei talento, kuriuos spektaklio kūrėjai parodo. Tačiau šįkart personažai atrodė gana dirbtinai sudurstyti iš prieštaringų savybių, kurios nesukūrė įtikinamos visumos. O kinematografiškas spektaklio dokumentiškumas (dokumentiniai vaizdo įrašai, scenos veiksmo filmavimas, tikrų boksininkų kova) kirtosi su teatro sąlygiškumu – tarkim, nuolatos svyravo veikėjų amžius: reikėjo sau priminti, kad trisdešimčiai čia vaidina šešiolikmečius. Be to, pagrindinių veikėjų atstovaujamos idėjos (išreikštos per vieno kelionę į Meksiką, kito – savęs paieškas kažkur tarp budizmo ir antikinių kolonų) neaiškios, paliekančios per plačias interpretacijos galimybes, tad išvis suabejoji, ar už viso to apskritai slypi kokia nors prasmė, išskyrus vizualinį, estetinį efektą. Ką jau kalbėti apie tai, kad veikėjų dialoguose pasitaikydavo trafaretinių frazių ir šabloniškų „išminties perlų“. Ir visa tai – tarp filigraniškai jaučiamų scenos kostiumo faktūrų ir patrauklaus flirto su žanriniu kinu.

Rimgailė. 2022 m. kovo 10 d., 23:38

Skaitau tavo laišką ir pagaunu save šypsantis – koks geras jausmas, kai kitas įvardija tai, ką tu galvoji. Kalbu apie „Bokso“ dramaturgiją, kuri neturi kažko svarbaus. „Alisoje“ buvo kabliukas – t.y. vieno marginalo istorija, kurią buvo įdomu sekti grynai dramaturgijos konstravimo požiūriu. O „Bokse“ to kabliuko nėra ir todėl niekas čia nekimba. Turiu galvoje, kad nėra personažo, už kurio būtų galima pasislėpti, kuriuo būtų galima apginkluoti dramaturginę medžiagą. Sakau „nėra“, nes akivaizdu, kad būtent to vis dar siekiama. Čia nesirenkama jokia kitokia dramaturginė strategija ir pozicija. O kai nėra už ko pasislėpti, tai ir atvirumas neturi jokio pamato. Tiesiai kalbant, ko vertas atvirumas, kuris neturi apie ką būti atviras?

Galvodama apie atvirumą ir šiandieninį pasaulio kontekstą noriu parašyti tau Svetlanos Aleksijevič ištrauką iš „Cinko berniukų“ teismo kalbos. Turbūt prisimeni tą istoriją iš Eimunto Nekrošiaus „Cinko (Zn)“, kai dokumentinės knygos apie Afganistano karą herojai padavė į teismą pačią rašytoją už „suterštą orumą ir garbę“.

„Iki paskutinės dienos netikėjau, kad teismas įvyks [...]. Nebūčiau atėjusi į šį teismą, jeigu čia nebūtų sėdėjusios motinos, nors ir žinau: tai ne jos teisiasi su manimi, o buvusysis režimas. Sąmonė – ne partijos bilietas, jo neatiduosi į archyvą. Pasikeitė mūsų gatvės, parduotuvių iškabos ir laikraščių pavadinimai, o mes likome tokie patys. Iš socialistinio *lagerio*. Su senuoju lagerio mąstymu... [...] Tada, prieš penkerius metus, kai dar valdė Komunistų partija ir KGB, aš, norėdama apsaugoti savo knygos herojus nuo susidorojimo, retkarčiais pakeisdavau jų vardus ir pavardes. Gyniau juos nuo režimo. O šiandien pati turiu ginti nuo savo ginamųjų. Ką turėčiau apginti? Savąją rašytojos teisę matyti pasaulį tokį, kokį matau. Ir savo neapykantą karui. Arba turiu įrodinėti, kad yra teisybė ir jos imitacija, kad dokumentas meno kūrinyje – ne pažymėjimas iš karinio komisariato ir ne tramvajaus bilietas. [...] Tie, kurie mane pakvietė į teismą, atsisako žodžių, pasakytų prieš kelerius metus. Jų sąmonėje pasikeitė šifro kodas ir ankstesnį tekstą jie skaito jau kitaip arba tiesiog nebeatpažįsta. Kodėl? O todėl, kad laisvės jiems nereikia... Jie nežino, ką su ja daryti...“

Tai štai tas atvirumas. Vienas yra meno kūrinyje, tačiau patys herojai jo išsižada. Kitu atveju jo niekur nėra, o juk taip norėtųsi jo ir herojams, ir tiems, kurie sėdi kitoje pusėje.

Ieva. 2022 m. kovo 21 d., 16:23

Skaitant apie rašytoją ir atvirumą iškyla Aleksandro Špilevojaus Nacionaliniame Kauno dramos teatre pastatytas spektaklis „Jaudulys“ (premjera kovo 18–20 d.) pagal Ivano Vyrypajevo pjesę. Mačiau spektaklį su puikiais aktoriais, suburtais į šį netikėtą ansamblį iš skirtingų teatrų: vaidino Nelė Savičenko, Gytis Ivanauskas, Indrė Patkauskaitė, Mantas Zemleckas ir Matas Dirginčius. Pjesės temos apie meną, tiesą, atvirumą, perteiktos per Savičenko kuriamą pagrindinę veikėją rašytoją, dirgino protą, bet niekur toli minčių nenuvedė, taip ir nepaveikė. Atrodo – įdomus tekstas, puikūs aktoriai, o rezultatas toks negiliai paliečiantis ar nepaliečiantis visai. Kodėl taip? Ar interviu su rašytoja – per šalta teatrui situacija? Per mažai jausmų? Vienpusiški personažai? Juk rašytojos duktė, jos leidybos vadybininkas, žurnalistas ir fotografas čia veikia kaip funkcijos, apibrėžtos viena kita detale, – jie dirbtiniai ir vienaplaniai. O ir pati rašytoja tampa greitai perprantama ir nuspėjama. Gal tau pasirodė kitaip?

Užtat uoliai atidirbti personažai, kokių jau seniai neteko matyti, pasirodo Jokūbo Brazio režisuotoje „Žuvėdroje“ (premjera kovo 18 d.) Oskaro Koršunovo teatre. Jauni aktoriai ir režisierius sugebėjo suteikti Antono Čechovo personažams naujumo ir leido juos pamatyti kitaip. Tai tamsi ir tragiška „Žuvėdros“ versija, parodanti, kad visi tie žmonės išties labai nelaimingi. Visos moterys – vyrų pražudytos žuvėdros, o dar tiksliau – visi yra sunaikinti, šiuolaikiniais terminais kalbant, toksiškų santykių ir ydingos priklausomybės vienas nuo kito. Veikėjų aistra – skausminga, brutali, tikra, atvira ir nė kiek neromantizuota, o gerai įžeminta. Iš personažų ypač įsiminė vyro smurtą patirianti Polina, tai, kaip tiksliai nuo menkiausių detalių ją kūrė aktorė Augustė Šimulynaitė.

Rimgailė. 2022 m. kovo 23 d., 21:14

Išėjusi iš „Jaudulio“ ėmiau tuoj pat ieškoti rusiško pjesės pavadinimo, nes „jaudulys“ pasirodė per silpnas žodis tam jausmui, apie kurį Vyrypajevas kalba tekste. Taip, pažodinis vertimas teisingas (rusiškai pjesė vadinasi „Волнение“), bet anglų kalboje vartojamas žodis „Disquiet“, reiškiantis nerimą. Todėl man iškart kyla klausimas, kaip turėtų būti verčiamas tas „Jaudulys“, kad mūsų kalboje jis reikštų tą patį, ką išreikšti nori autorius. Galbūt tai ne jaudulys, o susijaudinimas? „Niurnbergo proceso metu vienas nacių pareigūnas, tarnavęs Aušvice, paklaustas, ką jis jautė, kai išsiuntė žydų vaikus į dujų kamerą, [...] atsakė, kad jautė nepakeliamą susijaudinimą.“ Arba: „po daugelio metų mano tėvui grįžus iš lagerio jo paklausiau – ką jautei 1942-ais metais, kai sutikai mano motiną ir įtikinai ją tapti savo žmona bei savo tautos išdavike? [...] Jis atsakė, kad jautė nepaaiškinamą susijaudinimą.“ O gal tai geismas? O gal tai ir jaudulys – nežinau, tik svarstau. Gal man tas jausmas daug stipresnis nei jaudulys?

Žinai, taip kabinėjuosi prie vertimo, nes man labai patiko ši Vyrypajevo pjesė. Išties, nesitikėjau, kad po tokios ilgos dramaturginės abstinencijos teatre staiga išgirsiu tekstą, kuris „ištrauks“ net labai silpną spektaklį. Todėl, galbūt visiškai priešingai nei tu, neleidau sau žiūrėti spektaklio, o klausiausi teksto, kuris dirgino jau nebe protą. Gal iš dramaturginio ilgesio visa ši meilė? Tik šįsyk ši meilė ne teatrui, o tekstui.

Daug minčių apie dramaturgiją kilo ir Rygoje pamačius Łukaszo Twarkowskio „Rotkho“ (taip, tai teisingai užrašytas spektaklio pavadinimas – tai aliuzija į plagiavimą). Kaip visada labai *jaudina* spektaklio forma, labai artimas tas Twarkowskio žiūrėjimas į pasaulį iš nulinio, bet vis dar labai skausmingo taško. Tačiau tiek, kiek veikia vizualiniai sprendimai – čia jau net nebeatskirsi, ar tam tikrus režisūrinius sprendimus siūlo režisierius, ar scenografas Fabienas Lédé su per spektaklį kintančia scenine konstrukcija, – jie veikia visai be tekstinės prasmės. Turiu galvoje, kad dramaturgija „Rothko“ atveju yra tam tikra schema aktoriams ir personažams, tačiau režisūra kuria dar vieną spektaklį „ant“ teksto. Todėl ir žodis „dramaturgija“ čia skamba kiek pretenzingai, nes tai veikiau yra temų ir žodžių planas, o ne atskiras pasaulis, kurį belieka aprengti teatriniais drabužiais. Šiuo atveju „Rothko“ mikrokosmosas, kurio pagrindą sukūrė Twarkowskis ir Lédé, įsileidžia į save ir kitus dėmenis, tačiau išėjęs iš spektaklio prisimeni labai daug atmosferos detalių, aktorių žvilgsnių į kamerą, skylančių ir susidvejinusių atvaizdų, bet neprisimeni teksto. Suprantu, kad latvių kalba taip pat išlaiko atstumą nuo kitakalbių žiūrovų, tačiau dabar pagalvojusi apie „Lokį“ prisimenu vos keletą frazių, nes ir ten „vaizdas yra viskas“, o tekstas gali veikti tik kaip dar vienas vaizdas. Vyrypajevo atveju turbūt priešingai – tekstas yra viskas. Galbūt todėl dar nesu mačiusi tokio stipraus Vyrypajevo dramaturgijos pastatymo, kokio stiprumo yra pati jo dramaturgija.

Naujosios „Žuvėdros“ dar nespėjau pamatyti. Bet turbūt repertuare atsirandanti naujoji „Žuvėdra“ reiškia, kad nebelieka senosios? Nors apie tai tau jau rašiau ankstesniame laiške.

Gediminas Rimeika ir Laurynas Jurgelis spektaklyje „Boksas“
D. Matvejevo nuotr.

Nebuvimo pilnatvė

Remigijaus Treigio personalinė paroda Baroti galerijoje Klaipėdoje

Viktorija Mištautaitė

„Peizažo stebėjimas ir nieko čia daugiau nėra“ – taip vadinasi dvejus metus kurtas fotomenininko Remigijaus Treigio mistinis ciklas. Neapleidžia klausimas, kodėl kūryboje toks svarbus nebuvimas. Siekis priartėti prie lengvai neapčiuopiamos esmės mums jau pažįstamas iš Remigijaus Treigio su Benu Šarka dueto kūrybos. Jų vaizdiniame dialoge egzistuoja tik jiems žinoma erdvė, kurioje kažkur tarp ryto spindulių ir jų vidinio, tarpusavyje suderinto kompaso laiko nėra (#laikonėra). Ten kiekvienas atskirai ar kartu vykdo tik jiems paskirtas užduotis. Ir šį kartą ėjimas į atvirą santykį su šviesa tampa pokalbio su Remigijaus Treigio kūriniais ašimi. Pagal specialųjį paskyrimą iš treigiškosios į mūsų akiai suvokiamą erdvę perkeliami patyrimai, išjausti vaizdais: rūkai, dulksnos, vėjo gūsiai, žvilgsnyje sugaudyti lietaus lašai, drėgme persismelkusios pilkumos bei ilgumos. Egzistuoja ir mistiniai gyviai pievose, kopose, jūrose. Bet tam, kad visa tai būtų pamatyta, jiems skirta nebūti. Kaip tai įmanoma?

Peizaže, kuriame nieko nėra, justi įvairialypės judesio formos: lėtas pasivaikščiojimas basomis kojomis po žolę, važiavimas autobusu ar automobiliu. Atrodo, kad visi dinamiški horizontai, surinkti iš periferinio matymo ir jausmų, patirčių zonos, apkabinami vidine ramybe. Dinamiška tyla. Atrodytų, tai klaidina mūsų įprastą žinojimą apie potyrius. Kaip ir faktas, jog kūriniai sukurti be fotoaparato, bet yra fotografijos. Treigys pasitelkia nepanaudotą, seniai pasibaigusio galiojimo fotopopierių, o su šviesa ir cheminėmis medžiagomis kuria fizinius ir emocinius pavidalus turinčius kūrinius-erdves. Taip atsiveria erdvės tapybai. Kai kurie darbai padengti juodų spalvų akrilo potėpiais, o kai kuriuose pasilikęs tik tapymo būsenos jausmas. Rotkiškai dalinamos skirtingos plokštumos vietomis tarsi sujungiamos viena su kita grafitinio pieštuko dygsniais. O kartais prie vaizdo lyg prisiūtas nujaučiamas prisiminimas ar kvapas. Tamsios linijos veikia it stulpai-laidininkai pilkų tonų vaidenimosi erdvėse. Nakties, kopų ir rūko dulksnose veriasi tiltai tarp *ten* ir *čia*.

Peizaže, kuriame nieko nėra, gyvena poezija: žodžių, gamtos ir visų spalvų visumos. Taip, kaip natūraliai vasaros rytais garuoja žemė, taip Treigio paveiksluose nugula išrašyta mintis „rugpjūčio laukas po lietaus ir nieko čia nėra“. Ties čia fotografija pereina į aromaterapiją. Kaip priminimas, kad nieko čia nėra, juodame fone juodai teptuku išrašyta „nieko čia nėra“. Lauke lyja, ant autobuso lango susimaišiusios miesto dulkės ir lietaus lašai. Stipriai priglaudus skruostą prie šalto autobuso stiklo atsiveria platybės. Kūrinys, „atsikartojantis vaizdas pro mažo autobuso langą“, įprasmina pasakymą – neišeik pro duris ir pažinsi pasaulį. Yra fotografijų, kuriose nėra užrašytų sakinių, ten spalvos neša poezijos svorį. Vienas tokių darbų – „Pabalęs dangus virš lauko“ (2020).

Peizaže, kuriame nieko nėra, yra viskas: gyvybė, fotografija, tapyba. Tai kasdienio vaizdų pertekliaus antipodas. O svarbiausia, šioje erdvėje gali būti žmogus, kuris pasižymi prigimtiniu smalsumu. Treigiui dirbant fotopopieriaus paviršiuje sukuriama atskira plotmė žiūrovui. Prisiliesti, bet nepakenkti – taip mokomi kraštovaizdžio architektai, bet ši filosofija artima ir 2021 metų Nacionalinės premijos laureatui. Stebėjimas, niekio meditavimas tampa tramplinu į pilnatvę, aidinčią svirplių čirškėjimais pievoje, dobilų žydėjimu ar rugpjūčio žvaigždėtų naktų kvapo prisiminimais. Dabarties momento priėmimas ir išgyvenimas yra toks retas nutikimas kasdienybėje, jog, atrodo, pasivaideno... Lyg koks skersvėjis sujudino vidinius mėnulio būgnus. Ir taip atsiranda muzika. Gal todėl Treigio kūriniai yra netiražuojami. Nėra negatyvų, nėra ir vietos netikrumui. Tik čia ir dabar.

Remigijus Treigys, iš ciklo „Peizažo stebėjimas ir nieko čia daugiau nėra“. 2021 m.

Paroda veikia iki balandžio 13 d.

Nostalgijos archeologija ir vaikystės fosilijos

Domo Mykolo Malinausko skulptūros paroda „Future Wonderland“

Marija Martinaitytė

Ar dažnai paskęstame gražių prisiminimų jūrose? Gal kartais norisi sugrįžti atgal ir išgyventi praeities, o ypač vaikystės, atsiminimus iš naujo? Tačiau laiko mašina neišrasta, sugrįžti nebegalime. O gal vis dėlto pavyks?

Parodoje „Future Wonderland“ („Ateities stebuklų šalis“, kuratorės Ugnė Brazytė ir Emilija Statinaitė) Domo Mykolo Malinausko darbai galerijos „Tsekh“ erdvėse sukuria tą minėtai kelionei reikalingą laiko mašiną. Tik ji nukelia ne į praeitį, o į neaiškų laiko tarpą, lyg įstrigusį tarp dabarties ir ateities.

Jau ir dabar vaikystės žaislai bei iš praėjusio amžiaus paskutinio dešimtmečio atvykę fikciniai herojai spėja tapti ne visiems pažįstamais ar tiesiog pamirštamais archeologinių tyrinėjimų objektais. Kasetės, vandens šautuvai ir žaidimų konsolės fosilizuojasi, o iš pokemonų lieka tik dinozaurus primenantys griaučiai, nors Pikačiu ir Bulbasauras dar vaizduojami kovojantys (o prieš perskaitant lengvas kūrinio medžiagas išduodančias etiketes prie darbų, jie atrodo be galo sunkūs kaip ir ši kova). Tokie fikciniai veikėjai ir jų valdymo priemonės (šiuo atveju vaizdo žaidimų konsolės) įgauna jau sunykusį materialų kūną ir taip tampa savarankiškais gana keistos, bet tikrai daugumai dar pažįstamos istorijos veikėjais.

Mums vis dar veiksminga dabartis ir jos detalės taip pat vaizduojamos sustingusios, pasenusios ir nugrimzdusios į praeitį – „Coca-Cola“ skardinės, sportiniai bateliai ir fotoaparatai spėjo tapti senienomis ir iš naujo surastomis iškasenomis. Kasdienybėje mums dar aktualūs daiktai tikriausiai pavirs tik nutolusiais praeities simboliais, su kuriais iš naujo bandys supažindinti nostalgiškas kartotes vis perpasakojanti popkultūra. Įdomu, kaip (o gal reiktų klausti ar?) mūsų dabartis bus bandoma prikelti įvairiomis cikliškai besikartojančiomis tendencijomis?

Ši kelionė laiku į ateities archeologijos muziejų, kuriame eksponuojami įvairūs užšaldytos vaikystės momentai, kaip spėjote suprasti, nėra tokie vienpusiškai svajokliški. Per labai nostalgišką ir su mūsų vidiniais vaikais bežaidžiančią tematiką atskleidžiamas žmogaus laikinumas, su gamtos pajėgomis neproporcinga tampanti poreikių kaita. Iš karto kyla klausimas, ar šioje parodoje simuliuojamame archeologijos muziejuje ateities lankytoja (-as) žiūrės į eksponatais pavirtusius vaikystės simbolius kaip į mielų jausmų pripildytą laiko kapsulę, ar kaip į Žemę žudančios vartotojiškos kultūros šiukšles. Norisi tikėtis, kad iki šio muziejaus atidarymo spėsime pagerinti savo reputaciją.

Visgi žavi toks gražus tikėjimas kultūra, kuri užaugino. Parodoje tyrinėjamas virtualus vaizdo žaidimų ir animacinių filmukų pasaulis autoriui atvėrė duris į nepažįstamą ir ankstesnėms kartoms labiau uždarytą pasaulį. Tačiau sunkoka patikėti parodos anotacijoje minimu 10-ojo dešimtmečio populiariosios kultūros gebėjimu kovoti su rasizmu. Nedrįsčiau taip įvardinti fikcinių veikėjų iš įvairesnių kultūrų įsileidimo į tą žavų linksmybėms sukurtą pasaulį – juk ir lig šiolei marginalizuojamų grupių asmenų pasirodymas viešumoje priimtinas iki tol, kol kuriamos pramogos ir droviai nesiskundžiama ne visada suteikiamomis lygiomis teisėmis tikrame pasaulyje.

Parodoje eksponuojamus kūrinius norisi paimti į rankas ir liesti. Galbūt, geriau juos patyrinėjus, pavyks iš fosilijų atkurti pradines formas ir prisikasti iki tos paprastos, naivios, padykusios vaikystės? Galbūt pojūčiuose egzistavusi gerovė materializuosis kaip šioje parodoje rodomi atsiminimai ir taps tikrove...

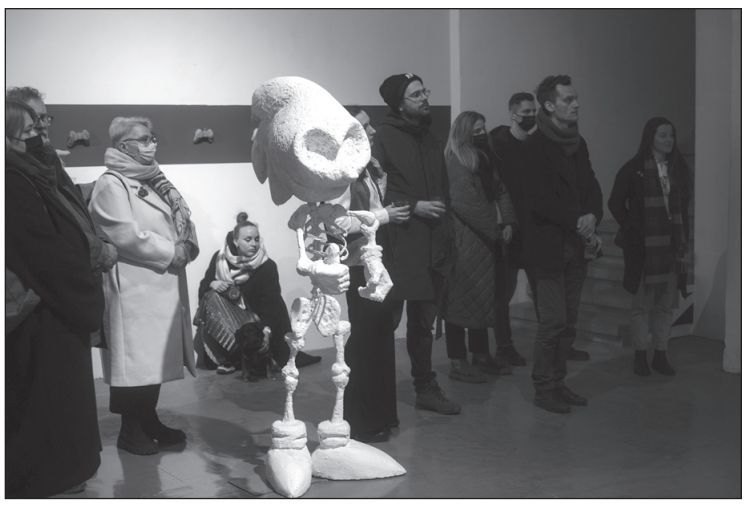

Ekspozicijos fragmentas

G. Galinio nuotr.

Paroda veikia iki balandžio 2 d.
Galerija „Tsekh“ (Vytenio g. 6, Vilnius)

Apie kitų skausmą Ukrainoje

Atkelta iš 1 psl.

Žinoma, vaizdų poveikis priklauso nuo išankstinių nuostatų, kurias Rusijoje formuoja propaganda. Mordoro gyventojai jau mažiausiai dešimt metų ruošiami vaizdus iš Ukrainos priimti kitaip nei mes. Išnešama gimdyvė jiems gali atrodyti kaip sufabrikuota priedanga gimdymo namuose įrengtai biologinio ginklo laboratorijai. Arba propagandinis triukas siekiant sukelti Vakarų gailestį, nes esą patys ukrainiečiai griauna savo miestus. Mums jau net nebejuokinga skaitant tokias nesąmones, sunku įsivaizduoti, kaip kas nors gali jomis tikėti. Bet tikinčių nemažai – kažkuris komentatorius taikliai įvardijo, kad Rusija jau virto milžiniška sekta. Žvilgtelėję į pelenų miesto fotografiją su taškuota raudona lovatiese, dauguma Rusijos piliečių tikriausiai įsivaizduoja laboratorijoje sukurtu virusu apkrėstus paukščius, išmokytus atpažinti jų genus ir perduoti ligą. Tikriausiai jie rimtai priima ir socialiniuose tinkluose sklandantį ironišką filmuką, kuriame ukrainietis hipnotizuoja vištą, liepdamas skristi į Rusiją ir atlikti specialią karinę užduotį. Nes ir višta klausosi visai rimtai.

Taigi netikiu, kad Vilniaus geležinkelio stoties perone iškabinta paroda gali paveikti vištagalvius. Bet traukiniais važiuoja ne vien jie. Važiuoja ir šiek tiek sąžinės turintys žmonės, dar nepraradę moralinio imperatyvo. Jie tik linkę nesikišti į politiką, apie ją neskaityti, nežiūrėti politinių laidų, nes vis tiek nieko nepakeisi, visi ten vagys, tad geriau tiesiog gyventi savo gyvenimą, juo labiau kad ir savų problemų pakanka. Nematyk, negirdėk, nekalbėk ir turėsi ramybę. Padorių ramybės mylėtojų sąžinę tokie vaizdai gali sužeisti. Ir nors nėra jokios vilties, kad vata galvas apsimuturiavę žmonės ims ir sukels revoliuciją reikalaudami, kad jų caras išvestų kariuomenę iš Ukrainos, tame apsauginiame sluoksnyje fotografijos praurbins mažytį plyšelį. Pro jį jau gali sruventi tikrovė, kurios sankaupa ilgainiui užlies smegenis. Tokia viltis yra. Ir dėl jos verta Vilniaus geležinkelio stotį paversti nepatogia vieta. Dar geriau būtų vaizdus retkarčiais keisti, nes regint tą patį kelis kartus poveikis silpnėja.

Štai čia dar kartą susimąstau apie karo vaizdų poveikį. Juk kitaip nei potencialūs šitos ekspozicijos žiūrovai, su karo Ukrainoje vaizdais susiduriu kasdien ir po daugybę kartų. Jie mane veikia. Nuo kai kurių stoja širdis. Fiziškai skauda, nors labai retai matau sužeidimus, kraują. Dažniau tai yra apanglėję miestai, kurie ką tik buvo europietiški, panašūs į mūsiškius. Ir štai dabar jų nėra, o ta pajuodusi dykvietė kasdien plečiasi, nes bombardavimai nesiliauja, net jei ukrainiečiai numuša vis daugiau raketų. Todėl kyla pagunda pakoreguoti Susan Sontag mintį apie karo fotografijų poveikio nusidėvėjimą. Knygoje „Apie kitų skausmą“ („Regarding the Pain of Others“, 2003) ji rašė: „Fotografijos yra retorikos rūšis. Jos kartoja. Jos supaprastina. Jos jaudina. Jos sukuria konsensuso iliuziją.“ Svarstydama, ar fotografija gali atgrasyti nuo karo, ji prisiminė vokiečių pacifisto Ernsto Friedricho 1924 m. išleistą knygą „Karas prieš karą!“ („Krieg dem Kriege!“), į kurią sudėtos sumaitotų kūnų fotografijos. Kaip žinome, vos po penkiolikos metų prasidėjo dar žiauresnis karas. Ši fotografijos nesėkmė privertė Sontag padaryti paradoksalią išvadą: užuot žadinę užuojautą ar gąsdinę, tokie vaizdai ne tik neapsaugo nuo naujų karų, bet ir pripratina prie jų vartojimo ir tuo netgi skatina smurtą. Karo vaizdai tampa kasdieniški, tad net ir žiūrėdami į kraują, į žaizdas, į lavonus, mes nieko nebejaučiame, nors ir suvokiame, kad tai nusikaltimas. Galbūt taip veikia mūsų savisaugos mechanizmas – negalime gyventi amžinai jausdami kaltę dėl pasaulyje nuolat vykstančių karų. Sontag manė, kad tik pasakojimas gali padėti vaizdui išsaugoti poveikį – nes pasakojimo klausymas ar skaitymas pareikalauja šiek tiek laiko „pabūti kare“, pavirsti jo dalyviu. Tai išgyvenę, galbūt imtume priešintis karui.

Tačiau kasdien žiūrėdama į vis naujas apanglėjusių miestų ir laidojamų ukrainiečių fotografijas, net ir į tas pačias, nejaučiu jokio nusidėvėjimo. Kiekviena sukrečia. Kiekvieną pamačius skauda. Ir netgi kai jas savisaugos sumetimais kuo skubiau praverčiu, jos spėja sužeisti, o atmintyje lieka jų povaizdžiai. Matyt, čia reikia atsižvelgti į laiko ir erdvės matavimus. Jei karas vyksta netoli, taip netoli, kad gali tave bet kada pasiekti, taip pat jei jis vyksta dabar ir dar nežinia, kaip baigsis, fotografijų poveikis negali nusidėvėti. Jos veikia vos tik pamatytos, veikia uždengtos ir paslėptos. Tose fotografijose karo dabarties įtampa degina, perveria nerimu matant panašiai kaip tu gyvenančių amžininkų kančias. Anestezija neįmanoma. Šių fotografijų poveikis priges tik tada, kai karas taps istorija. Tuomet gal pajusime, ką jautė Sontag, žiūrėdama į Pirmojo ir Antrojo pasaulinio karo fotografijas: kad karo tikrovės „negalima suprasti, negalima įsivaizduoti“. Nors kenčiančių žmonių vaizdai siaubingi, Sontag niekas su jais nesieja ir ji, norėdama gyventi savo gyvenimą, turi juos atidėti į šalį. O karo Ukrainoje vaizdai su mumis susiję, jų siaubą mes išgyvename net nebūdami fronte, nesislėpdami nuo artėjančių bombonešių, nelaidodami savo žuvusiųjų. Tas karas dabar naikina mums artimus žmones, kokiais per pasakojimus mums jau tapo ukrainiečiai. Be to, visa tai ne tik gali mus užgriūti, bet jau užgriuvo, nes suardė ir mūsų planus, mūsų kasdienybę. Todėl žiūrėdami į šias fotografijas galime karą suprasti ir įsivaizduoti. Tikėkimės, kad galės ir traukiniais pravažiuojantys Rusijos piliečiai.

Karo Ukrainoje nuotraukos. Vilniaus geležinkelio stotis

Organizatorių nuotr.

O. Posaškovos nuotr.

A. Narušytės nuotr.

Gilios ąžuolo šaknys

„Mončys. Žemaitis iš Paryžiaus“

Kadras iš filmo „Mončys. Žemaitis iš Paryžiaus“

Neringa Kažukauskaitė

Antanas Mončys (1921–1993) – vienas žymiausių išeivijos menininkų, palikęs gausų kūrybinį palikimą: skulptūrų, figūrinių kompozicijų, reljefų, antkapių, švilpių, kaukių, iliustracijų ir kt. Išvykęs iš Lietuvos, 1950 m. įsikūrė Paryžiuje ir ten nugyveno visą gyvenimą. Bet visada, net ir įsitvirtinęs Prancūzijos meno pasaulyje, jis jautėsi lietuviu, tiksliau – žemaičiu. Tą skelbia ir jam skirto filmo pavadinimas.

Pirmas filmo „Mončys. Žemaitis iš Paryžiaus“ (Lietuva, 2022) kadras – vaizdingas lietuviškas peizažas, nušviestas ilgų saulės spindulių. Laukas su nulūžusiu ąžuolu. Medžio forma primena Mončio skulptūras. Taip iš karto įvedama į vieną pagrindinių ir filmo, ir skulptoriaus kūrybos temų. Iš esmės, į jo kūrybos prigimtį. Tvirtą ir neatsiejamą ryšį su gamtos medžiaga – medžiu, akmeniu, moliu. Savo darbams skulptorius juos tarsi jaukindavosi. Ilgai liesdavo, kol pajusdavo, kokia tobula forma tame medžio gabale slepiasi. Kaip pats juokavo, jis prailgina medžio gyvenimą savo kūriniuose, nes kitaip ta mediena sutreštų ar sudegtų.

Ši tema filme vystoma ir per menotyrines Viktoro Liutkaus įžvalgas, kad Mončys primygtinai reikalavo, jog jo parodose lankytojams būtų leidžiama liesti darbus rankomis. Ir per skulptoriaus vaikų – Jeano Christophe'o ir Sabine – atsiminimus, kad tėvo darbai buvo natūrali jų vaikystės žaidimų aplinka (virsdavo net rogutėmis). Toks jų tėvo požiūris į natūralią gamtos medžiagą paveikė taip, kad iki šiol bet koks beprasmiškas trinktelėjimas per ją atrodo lyg smurto aktas. Filme matome, kad taip pat ugdomi ir Mončio anūkai – senelio darbų paroda yra puiki žaidimų aikštelė, kur galima karstytis ir viską liesti rankomis. Tai vis ta pati nenutrūkstanti jungtis su Mončių ąžuolu, esančiu kažkur vidury lauko jo gimtinėje Kretingos rajone. „Visa jėga šaknyse“, – buvo A. Mončio principinė nuostata.

Kita filmo tema ir yra apie tas šaknis, kurias menininkas išsaugojo daug metų gyvendamas toli nuo Lietuvos. Net šnekėjo žemaičiuodamas. Taip filme šneka ir jo sesuo, ir dukterėčia. Filmo kūrėjai nesistengia kalbos „sunorminti“.

Dar viena juostoje vystoma tematinė linija – persipynusios lietuviška ir prancūziška Mončio tapatybės. Jos neatsiejamos buvo jo gyvenime ir nuosekliai vystomos filme. Artimųjų prisiminimai iš Lietuvos pratęsiami Paryžiaus gyvenimo epizodais. Ryšys tarp Lietuvos ir Prancūzijos nenutrūksta per visą filmą. Kaip tos lietuviškos dainos, kurias su vietiniais prancūzais Mončys, turėjęs gražų balsą, dainuodavo šeimos viloje Vandėjoje. Net apie savo kūrybą archyviniuose kadruose jis pasakoja ne kam kitam, o Ugnei Karvelis, savo bičiulei, irgi Prancūzijos lietuvei.

Į Vakarus Mončys pabėgo prieš pat sugrįžtant sovietams. Kaip stovi, sėdo ant dviračio ir išlėkė – taip filme prisimena jo sesuo. Badaudamas pasiekė Vokietiją, gyveno prie Miuncheno pabėgėlių stovykloje. Tačiau režisierius Linas Mikuta ne tik šiame epizode, bet ir visame filme akcentuoja ne gyvenimo vargus, o šviesius dalykus, kurie padėjo Mončiui išgyventi ir eiti savu keliu. Epizodą apie varganą gyvenimą pabėgėlių stovykloje praskaidrina menininko jaunystės draugių, dviejų prancūzių seserų, komiškas pasakojimas, kaip vyrus iš pabėgėlių stovyklos atveždavo į gubernatoriaus namų vakarėlius, nes damoms trūko šokių partnerių. Dailų mėlynakį, gerų manierų lietuvį įsimylėjo gubernatoriaus dukra. Aišku, iš to nieko neišėjo. Arba kad su draugų pagalba keliems mėnesiams Mončys tapo ūkininku, nes tada Prancūzija priėmė tik ūkininkus.

Šviesi buvo ir paties Mončio asmenybė. Filme kalbinami jo artimieji kaip vienas tvirtina, kad tai buvo tyras, švelnus, tylus, bet labai tvirtas žmogus. Ta jo šviesa sklinda ir iš kiekvienos filmo scenos. Kokie nuostabūs kadrai su mama, jiems susitikus beveik po pusės amžiaus. Jiedu suglaudę galvas, susikabinę už rankų, dainuoja lietuviškas lopšines. Dar labiau sušildo šį epizodą juokingi prisiminimai, kaip Mončys paslėpė už nugaros cigaretę, mamai pabarus, kad negerai rūkyti. Aštrių kampų Mončio asmenybėje nebuvo, kaip ir jo kūrinių apvaliose, minkštose formose. Tas ramus menininko asmenybės spindesys išsaugotas filme.

Daug dėmesio filme skiriama tam, kas Mončiui buvo ne mažiau svarbu nei kūryba, – trims jo vaikams. Kaip jis pats sakė: „Nieko nesigailiu gyvenime, nes turiu tris vaikus.“ Vaikų pasakojimai apie tėvą, atsiminimai irgi sklidini švelnumo, tikrumo. Sūnus Andreas prisimena keistą tėvo pasakotą istoriją apie du nušautus paukščius. Vieną draugo lyg ir netyčia, kitą jo paties – gal iš teisingumo, o gal ne. Nežinia. Nuolat lydinti abejonė, jautrumas, būdingi Mončiui, persidavė ir jo vaikams.

Iki pat senatvės Mončys pats liko kaip vaikas. Smalsus. Pavyzdžiui, filme pasakojama, kad jį neramino mintis, kaip padaryti švilpį. Tokį, kokį atsimena iš vaikystės. Kaip paprastiems kaimo žmonėms pavykdavo padaryti, o jam vis ne. Taip atsirado jo unikalūs moliniai švilpiai.

Mončys brangino kūrybinę laisvę. Nesileido į jokius kompromisus. Nei piniginius, nei meninius. Jo kūrybinė nepriklausomybė buvo neliečiama ir žemaitiškai tvirtai saugoma.

Įamžinant Mončio atminimą, filme pavyko rasti pusiausvyrą tarp skulptoriaus asmenybės atskleidimo, biografinio pasakojimo ir menotyrinių pastabų apie jo kūrybos ypatumus, apie krikščionybės ir lietuvių mitologijos derinį joje. Filme užčiuoptas ir tas Mončio kažkoks ypatingumas – tiek čia Lietuvoje, tiek ten Prancūzijoje. Kaip filme sako jo jaunystės draugė: „Jis man visada priminė Baltijos jūrą, nors aš jos niekada nemačiau.“

Atsiskyręs žvilgsnis

Kristinos Ališauskaitės paroda „Antrininkas“ galerijoje „Vartai“

Ekspozicijos fragmentas

Organizatorių nuotr.

Monika Krikštopaitytė

Tapytojos Kristinos Ališauskaitės paroda „Antrininkas“ buvo ilgai rengiama, sulaikyta nuo susitikimo su žiūrovais karantino laikotarpiu, 2021 metų pabaigoje rodyta Amsterdame, galerijoje „LangArto“, o dabar galerijoje „Vartai“ veikia kaip *pop-up* paroda. *Pop-up* ir fonetiškai, ir, ko gero, dėl netikėto atsiradimo artima spragėsiui, tačiau menininkė savo idėjas brandino kelerius metus, motyvai tolygiai plėtojosi iš ankstesnės kūrybos. Kažkada 2021-aisiais susirašėme, žinojau šios autorės kūrybą, domėjausi autoportretais, ypač sudėtingesnėmis jų versijomis, tad surizikavau brūkštelti anotaciją tai Amsterdamo parodai. Beliko pamatyti parodą Vilniuje gyvai ir suprasti, kiek savo interpretacijomis pataikiau, kokie kūriniai parinkti, kokiu būdu išdėstyti, kaip veikia vienas kitą ir kokios reikšmės iš viso to vyniojasi.

Anuomet vartydama Ališauskaitės kūrinius ekrane, prisimindama visai kitomis aplinkybėmis matytus originalus ir apsilankiusi parodoje priėjau prie išvados, kad tapytojai išskirtinai puikiai pavyksta kurstyti įtampą. Tai nebūna neatsakyto klausimo intriga, kuriai dažnai kyla paviršutiniško koketavimo pavojus, ne. Jos paveiksluose įtampa tokia susitvenkusi, tokia persipildžiusi, kad neabejojama pasekme. Taip tapyba įgauna net laiko dimensiją. Norisi pastovėti, palaukti, kol pratrūks, nes tikrai taip bus. Va tuoj. Be abejonių. Tą pojūtį pakartoti dar kartą vis kitaip – meistriškumas.

Kaip ir kur toji belūžtanti įtampa pasirodo parodoje „Antrininkas“? Kodėl antrininkas, o ne antrininkė? Juk salėse, be kelių gėlių, vien tik moterų veidai ar kūno dalys. Ar vyriška giminė pavadinime susijusi su profesijos ištakomis? Ar kultūroje vyraujančiais (bent jau anksčiau) vyrais? Gal tas antrininkas yra sudėtingos tapatybės vyriškoji dalis? O gal dichotomiją apskritai reikia pamiršti ir galvoti apie atvaizdą ir jo teorijas, pacituosiu save: „Kiek į tave gali įsiskverbti atvaizdas? Jei jis sugeba apsėsti, kodėl gi negalėtų išeiti? Ar šis, vienas iš daugelio mano reginių, – atskiras asmuo? Ką jis rezga ir kam paklūsta? Kaip su juo elgtis?“ Panašu, kad turime reikalų su antrininko fenomenu, kuris aprėpia pačius įvairiausius atsidalijimus, klastingu ir galingu pasąmonės stiliumi.

Tačiau, bent šiam kartui, atsakymą sau randu vaizduose. Juos jungia juodos, baseino žydros ir blyškiausios įmanomos violetinės koloritas. Būdami tarsi vienos šviesos apšviesti, drauge jie kuria tokią tarsi atskirą, sapnišką tikrovę. Visi vaizdai perfiltruoti per vaizdo permainymo filtrą, kuris labiau susijęs su pojūčiais nei su medija. Pojūčių svarba dar labiau išryškėja, kai beveik abstrakčius kūrinius galiausiai atpažįsti esant kaklo, torso ar veido fragmentais. Mažesnė dalis kūrinių lieka migloto turinio, bet kontekste ryškėja jausmas, kad žinai su vaizdu susijusį pojūtį, tik nerandi jam žinomo pavidalo. Sukeistintas bendras patyrimas atveria atidesniam stebėjimui.

Paskutinėje salėje matai daug skirtingų veidų, bet jie panašūs į kaukes. Tai sustingusios moterys ar net labiau vaidmenys, tačiau akivaizdu, kad jos yra stebimos ir tai aiškiai pajuto. Kažkas stebi moters žėrinčiu maudomuku kūno pozą, stebi lūpas ir skruostus, vėrinio liečiamą kaklą. Stebimoji jaučia, kad kažkas ją pavertė vartojamu reginiu. Tai trikdo, jaudina, gąsdina, kelia daug bevardžių instinktyvių jausmų, klausimų. Štai tokia įtampa šį kartą. Ją iki lūžio varo žvilgsnis.

Ko gero, tas nuo bet kokio asmens atitrūkęs ir kur tik užsinori besilankantis žvilgsnis ir yra tas paslaptingas antrininkas. Jis geba kurti oksimoroną: kankinti save (tapytoją) žvilgsniu. Ekspozicijos dramaturgijos kulminacija – didžiausias (auto)portretas ant galinės sienos, iš kurio žvelgiama tiesiai į mus. Kūrinys taip ir vadinasi – „Antrininkas“ (2021). Vaizduojamas į Kristiną Ališauskaitę panašus veidas nesileidžia per daug apžiūrimas. Visų pirma jis primena negatyvą (o tai jau dalinis vaizdas), antra, jį skaido į pikselius panašių dalelių triukšmas, trečia, vaizdas sustingęs tarsi holograma, nekelia jokio jausmo. Visa tai kvepia apgaule. Iliuzija, kad antrininką įmanoma pričiupti, žlunga. Antrininkas, kad ir su kokia galūne (vyriška ar moteriška), ko gero, slypi viduje. Matyt, reikės jį priimti ir pamilti.

Paroda veikia iki balandžio 2 d.

Utopinis švietimas

Pokalbis su Maria Speth apie filmą „Mokytojas Bachmannas ir jo klasė“

*Dokumentiniame filme „Mokytojas Bachmannas ir jo klasė“ („Herr Bachmann und seine Klasse“, Vokietija, 2021) režisierė Maria Speth pasineria į daugiakultūrės klasės gyvenimą mažame Štadalendorfo mieste. Tris su puse valandos trunkančiame filme stebime mokinių raidą ir netradicinius mokytojo Dieterio Bachmanno metodus. Mums vaizduojamas subtilus ir užburiantis ugdymo procesas, įtikinantis jo svarba ir stebuklais, kuriuos gali padaryti. Pateikiame režisierės pokalbio su kino kritiku Ralfu Schenku (*filmdienst.de*) fragmentus.*

Maria Speth

Pirmiausia norėčiau paklausti apie jūsų filmo „Mokytojas Bachmannas ir jo klasė“ genezę: kas atsirado pirmiau – tema ar žmogus?

Dieterį Bachmanną pažįstu labai seniai. Beveik trisdešimt metų. Regis, jis pradėjo dirbti mokytoju Štadalendorfe apie 2001-uosius. Metams bėgant jis vis pasakodavo apie šią jam beveik „egzotišką“ vietą, kuri atrodo kaip Berlynas-Kroicbergas Heseno provincijoje ir turi ypatingą, visur tebematomą istoriją. Galiausiai nuvykau apžiūrėti šios vietos ir Dieterio susižavėjimas persidavė man.

Tai kontrastų ir priešingybių miestas. Viena vertus, milžiniškos pramonės įmonės, aplink kurias susitelkę daugiabučiai, kita vertus, kaimą primenančios pusiau rąstinės sodybos. Turkų dominuojamos komercinės gatvės ir XX a. 3-iojo dešimtmečio pastatai plokščiais stogais, ant kurių auga pušys ir beržai. Architektūriniai pėdsakai, siekiantys nacių laikus. Iki 1938 m. Alendorfas buvo nedidelis ūkininkų kaimelis. Tuomet nacių režimas ten pastatė didžiausias Europoje sprogmenų gamyklas. Buvo pasitelkta 17 000 užsieniečių ir priverstinių darbininkų. Kadangi per karą gamyklos nebuvo sunaikintos, 6-ojo dešimtmečio pradžioje čia įsikūrė naujos pramonės įmonės. Septintojo dešimtmečio pradžioje atvyko darbuotojų iš Italijos, Graikijos ir Turkijos. Migrantai sudaro 70 proc. visų miesto gyventojų. Mano filmams impulsą dažnai suteikia susitikimas su tam tikrais žmonėmis. Tačiau šiuo atveju tai iš tikrųjų buvo šio miesto fenomenas.

Kilo klausimas, kaip filme šią ypatingą miesto praeitį sujungti su dabartimi. Todėl atrodė, kad mokykla yra tinkama vieta perteikiant gyventojų struktūrą ir žmonių gyvenimo realybę. Vėlesniame tyrimo etape mane labiau domino žmonės, su kuriais susipažinau per šį procesą. Tad visą dėmesį sutelkiau į Dieterį Bachmanną ir jo klasę bei jų kasdienybę mokykloje.

Ar nuo pat pradžių planavote įgyvendinti ilgalaikį projektą?

Taip. Pirmiausia man buvo įdomu pamatyti šį miestą skirtingais metų laikais. Tačiau taip pat atrodė, kad būtina ilgesnį laiką stebėti klasės gyvenimą. Tik taip galima pamatyti mokinių augimą, atskleisti jų asmenybių sudėtingumą. Todėl šešių mėnesių laikotarpiu klasėje praleidome apie trisdešimt filmavimo dienų. Kasdien vidutiniškai po 6–8 valandas.

Ar labai reikėjo įtikinėti, kad Bachmannas ir mokiniai sutiktų filmuotis?

Bachmannas buvo tas, kuris davė impulsą filmui, vadinasi, man nereikėjo jo įtikinėti. Be to, mokytojai visada yra ir atlikėjai, o klasė – jų scena. Kai kurie mokiniai iš pradžių buvo nusiteikę skeptiškai ir negalėjo suprasti, kas tokio įdomaus yra jų mokyklos gyvenime. Tačiau mums pasisekė, kad ruošiantis filmavimui turėjome daug laiko susipažinti ir įgyti pasitikėjimą. Tikrai padėjo ir tai, kad mudu su operatoriumi (Reinhold Vorschneider – *aut. past.*) buvome jų klasės auklėtojo draugai. Su vaikais bendravome pagarbiai, todėl labai greitai tapome šios bendruomenės dalimi. Be filmavimo, kartu darėme daugybę dalykų: valgėme, muzikavome, padėjome ruošti namų darbus ir, svarbiausia, daug kalbėjomės. Apskritai man labai patiko, kad Dieteris klasėje sukūrė tokią laisvą erdvę, kurioje vaikai galėjo diskutuoti apie viską, kas jiems rūpėjo.

Ar buvo mokinių „atsivėrimo“ momentų, kurie jus nustebino? Ar kameros buvimas turėjo įtakos atskirų mokinių elgesiui, galbūt net jų asmenybės raidai?

Mokinių atvirumas iš esmės mane nustebino. Tikriausiai dėl savo amžiaus šie vaikai dar nėra išsiugdę jokių socialinių maskavimosi technikų. Taip pat stebėjausi, kokie draugiški ir pagarbūs vaikai buvo ne tik su mumis, bet ir bendraudami tarpusavyje. Taip būdavo ir tada, kai kameros būdavo išjungtos. Galbūt kameros buvimas mokiniams suteikė šiek tiek pasididžiavimo, kad jie yra tokie „svarbūs“, jog apie juos kuriamas filmas. Bent jau kai kuriems iš jų.

Pavyzdžiui, Rabia, kuri filmavimo pradžioje buvo įsisupusi į savo striukę, ilgainiui tapo vis labiau pastebima, vis dažniau palikdavo savo slėptuvę ir prabildavo. Tačiau tai neabejotinai lemia ir Dieterio Bachmanno kuriama „šeimyniška“ atmosfera. Vaikai gali pasirodyti tokie, kokie yra, o diskriminacijos ir įžeidinėjimų išvengiama kalbantis.

Kiek medžiagos turėjote filmavimo pabaigoje? Ar apgailestaujate, kad viena ar kita stipri scena tapo montažo aukomis?

Buvo nufilmuota daugiau nei du šimtai valandų medžiagos. Daugiausia filmavome pamokas, todėl niekada nežinojome, kas nutiks, ar apskritai įvyks kas nors įdomaus, kaip baigsis viena ar kita situacija. Taigi buvome priversti daugiau ar mažiau filmuoti nuolat, budėti ir stebėti. Montuodama kiekvieną pamoką pirmiausia sutrumpinau iki 30 ar 20 minučių, kad pamatyčiau, kokios temos susiformavo ir kaip per šešis mėnesius vystėsi veikėjai, kokios dramaturginės linijos išryškėjo. Pirmoji versija truko daugiau nei 20 valandų, ją sutrumpinau iki maždaug aštuonių, o paskui iki penkių su puse valandos. Man šis variantas būtų buvęs įmanomas ir kaip galutinis. Per filmo peržiūrą, surengtą atrinktiems žiūrovams, buvo daug panašių reakcijų.

Akivaizdu, kad trumpindama turėjau atsisveikinti su daugybe stiprių ir gražių akimirkų. Tačiau, kita vertus, labai norėjau išsaugoti tą ypatingą energiją, kuri vyravo klasėje. Be to, mažyčius *gegus*, pasikartojimus: vienas miega, kitas valgo. Norėjau, kad personažai būtų lengvai atpažįstami ir kartu kompleksiški. Žiūrovai turėtų prisiminti Stefi, Hasaną, Aymaną, Ferhaną. Tam reikia laiko. Kartu nenorėjau prarasti daugiatemiškumo. Miestas, istorija, pramonė, religijos ir t.t. Mano nuomone, 3,5 valandos trukmės versija yra labai kompaktiška.

Filmo ritmas – tarsi džiazavimas, *jam session*. Pats Bachmannas mėgsta muzikuoti. Ar muzika buvo svarbi ieškant tinkamo ritmo?

Įdomi analogija su *jam session* arba improvizacija. Tai primena filmo trukmė, o iš pirmo žvilgsnio galbūt ir proceso savavališkumo įspūdis. Tačiau šiame filme, kaip ir džiazo atveju, taip nėra. Svarbiausias struktūrinis principas – mokslo metų chronologija. Taip pat įvairių temų išdėstymas: pamokos, veikla, neapsiribojanti mokymo programa, atskiri mokiniai, kuriems skiriamas dėmesys, klasės kultūrinė įvairovė, mokyklos sistema, miestas, jo istorija. Temos, kurios tarsi paliekamos ir prie kurių vis grįžtama. Pavyzdžiui, tik tokiu būdu filmo personažai gali būti atskleisti visu savo sudėtingumu. Visada papildant tą pačią temą naujais aspektais. Tačiau tokia struktūra atsirado iš pačios medžiagos, o ne analogijos su muzika.

Muzika, žinoma, yra svarbi filmo „tema“, ypač Bachmanno, kuris pamokose visada po ranka turi gitarą. Arba „spalvotose pamokose“, kuriose kiekvienam vaikui leidžiama laisvai dirbti ar muzikuoti, vyksta nedideli „laisvo stiliaus koncertai“. Man buvo įdomu stebėti, kaip klasė, iš pradžių atrodžiusi kaip chaosas, virsta harmonija, ir ne tik muzikine prasme. Muzika yra svarbi bendravimo priemonė, padedanti įveikti kalbos, kultūros ar socialinius barjerus.

Pavyzdžiui, per tėvų susitikimą su Stefi ir jos tėvu, kuris nemoka nė žodžio vokiškai. Šioje scenoje matome, kaip muzika gali pralaužti ledus ir kaip situacija, kuri kitu atveju dėl kalbos barjero galėjo tapti slegianti, sustingusi ar net nemaloni, virsta mažu emociniu fejerverku. Muzika yra visiems suprantama kalba. Tokiu būdu ji padeda Bachmanno klasės vaikams, kurie dar visai nekalba vokiškai arba kalba labai silpnai, ir suteikia jiems galimybę įrodyti savo vertę. Pavyzdžiui, Hasanas, kuris Bulgarijoje mokėsi gerai, bet čia jam sunku mokytis naujos kalbos: berniukui buvo svarbu, kad jam buvo suteikta galimybė išmokti groti būgnais, gitara ir taip pajusti savo vertę, nepaisant prastesnių rezultatų mokykloje. Ypač šiuo etapu, kai formuojasi šių jaunuolių tapatybė, svarbu ugdyti savigarbą. Tačiau muzikavimas taip pat padeda vaikams priartinti problemas, pavyzdžiui, kai ponas Bachmannas dainuoja, o paskui kalbasi su klase apie tos pačios lyties asmenų meilę. Kartais per pertraukas tiesiog groja muzika, kad būtų galima atsipalaiduoti...

Ar nuo pat pradžių įtarėte, kad filmas – ir jūsų pagrindinio herojaus mokymo metodai – gali būti utopijos parabolė? Gražesnės visuomenės, „geresnio“ išsilavinimo utopija?

Ne, to neįtariau. Tokio efekto – jei jis iš tiesų toks yra – ir nesiekiau, nors, kita vertus, tikrai sutinku, kad filmas gali būti taip suvokiamas. Filmuodama norėjau ne vadovautis hipotezėmis, o atsiduoti tam, kas įvyks ar atsiskleis šioje klasės bendruomenėje per pusmetį. Mano darbas buvo atviras.

Ar turėjote pavyzdžių savo filmui – vaidybiniame ar dokumentiniame kine?

Ankstyvuoju medžiagos rinkimo etapu, ieškodama esminių požiūrio taškų arba „priėjimo“, žiūrėjau Nicolas Philiberťo „Būti ir turėti“ („Être et avoir“, 2002) ir keletą Fredericko Wisemano filmų. Ne kaip modelius galimo atkartojimo prasme, bet kaip filmus, kurie jau egzistuoja teminiame lauke. Tačiau Wisemanas labiau domisi socialinėmis ar institucinėmis struktūromis. Aš pati daugiau dėmesio skiriu konkretiems asmenims, veikėjams, konkretiems personažams. Todėl „Būti ir turėti“ artimesnis mano filmui, tačiau mane domina ne tokia stipri mokytojo figūra kaip Philiberťą, ir Štadalendorfas nėra romantiškas nykstantis pasaulis, o vidutinis vokiškas pramoninis miestelis.

Parengė I. V.

Kadras iš filmo „Mokytojas Bachmannas ir jo klasė“

Abejingumo liudininkai

Nauji filmai – „Piligrimai“

Elena Jasiūnaitė

Debiutinis Lauryno Bareišos **„Piligrimai“** (Lietuva, 2021) – pirmasis vaidybinis filmas nepriklausomos Lietuvos istorijoje, laimėjęs Venecijos kino festivalio „Horizontų“ programos „Juodojo liūto“ statulėlę. Filmas ir jo sėkmė nekukliai primena du dalykus: kad savus reikia mylėti (net ir be statulėlių), ir kartais, kad pasiektum žiūrovų (ne vien lokalių) širdis, visai nereikia sukrėsti, šokiruoti ar parodyti kažką monumentalaus. Užtenka istorijos, kuri paliečia.

„Piligrimai“ pasakoja apie Indrę (Gabija Bargailaitė) ir Paulių (Giedrius Kiela), kurie vieną vasaros rytą leidžiasi į kelių dienų kelionę po Karmėlavos miestelio apylinkes. Žingsnis po žingsnio jie kartu bando atkurti Mato, kaip vėliau paaiškėja, Pauliaus brolio ir Indrės mylimojo, paskutines gyvenimo akimirkas, pasibaigusias jo pagrobimu ir nužudymu.

Mato žudikas seniai sugautas ir nuteistas, liudininkai apklausti, byla užbaigta, o miestelio gyventojų gyvenimas, jei kada ir buvo sustojęs, vėl teka sava vaga. Tačiau Pauliui ši istorija vis dar egzistuoja dabartyje: savo telefone jis saugo žudiko tardymo įrašus, naktimis sapnuoja košmarus, o klausimas, kas galėjo būti kitaip, – jei kažkas iš įvykio liudininkų būtų į viską pažiūrėjęs rimtai, užkirtęs nusikaltėliui kelią ar paskambinęs policijai, – vis dar neduoda ramybės. Iš pirmo žvilgsnio filmo protagonistų „piligriminė“ kelionė po prieš kelerius metus įvykusio nusikaltimo vietas – tai paties Pauliaus kelionės į save metafora. Režisierius nepateikia aiškaus atsakymo, ar po savo dvasinės kelionės į namus pas besilaukiančią draugę sugrįžęs Paulius pagaliau randa vidinę ramybę, tačiau mintis lieka aiški – joks iš naujo išgirstas liudininko pasakojimas jam nedovanos laisvės ir nepakeis įvykių eigos. Lankydamas jam svarbaus įvykio vietas Paulius siekia suprasti ne tik nusikaltimo anatomiją, bet ir pats save, išgyventi patirtą traumą ir galbūt pagyti prieš naują jo laukiantį gyvenimo etapą.

Kiekvienas filmo herojų skirtingai reaguoja į juos palietusį įvykį. Kiela meistriškai kuria savo personažą, nenuspėjamą, tačiau atvirą, tuo pačiu metu keliantį empatiją ir pasibjaurėjimą savo beprotybe, gedintį, neurotišką, negalintį susitaikyti su netektimi ir apimtą desperacijos – būtent ši išprovokuoja jo neprognozuojamus veiksmus grasinant miestelio gyventojams, buvusiems įvykio liudininkais. Indrė – jo priešingybė, savo žaizdas slepianti už abejingumo kaukės ir neadekvačiai mėginanti viską nuleisti juokais, net ir tai, kad kažkas naktį galėjo nepastebėti prie tvoros rymančio sumušto žmogaus. Iki pat finalinės, beveik sakralios, apsivalymą simbolizuojančios scenos, kai Indrė pagaliau pratrūksta vandens telkinyje, kuriame buvo nuskandintas Matas, žiūrovas palieka mėgintas spėlioti, ar jai šie įvykiai vis dar svarbūs, ar ji tik atvyko palaikyti vaikystės draugo Pauliaus ir dėl sulaužytos kojos už jį pavairuoti automobilį.

Bareišos ekrane kuriama įvykio rekonstrukcija perkelia į kone dokumentiškai tikslią realybę, leidžiančią suvokti ne tik įvykio ir jį lydinčių aplinkybių tikrumą, bet ir universalumą – tai istorija, galinti nutikti bet kam ir bet kur. Kiekvienas gali būti ir liudininku, ir artimuoju, ir auka, kuriai niekas nepadės. Kartu su Pauliumi ir Indre žiūrovai leidžiasi į paskutinę Mato kelionę: visas jų aplankytas nusikaltimo vietas – barą, patvorį, namo rūsį ar futbolo aikštelę – lydi Pauliaus ar paties žudiko įrašuose monotonišku balsu beriamos detalės apie įvykį, tarsi tai būtų nereikšmingas pokalbis apie techninės automobilio savybes, o ne apie įvykdytą brutalų nusikaltimą. Ir iš pažiūros mažas ir taikus miestelis, kuriame visi vieni kitus pažįsta, ima spalvintis kitomis spalvomis.

Po Karmėlavos užkaborius filmo herojus lydi operatoriaus Narvydo Naujalio kameros akis. Šaltų atspalvių koloritas ir bendri, statiški arba ilgi planai (filme beveik nėra stambių planų) kuria susvetimėjimo įspūdį ir išlaiko distanciją – niekas mažame, jaukiame miestelyje nėra taip, kaip atrodo iš pirmo žvilgsnio. Įdomus ir režisieriaus sprendimas nesirinkti jokio muzikinio garso takelio – „Piligrimuose“ išgirsime tik foninius realybės garsus, priartinančius filmą prie dokumentiką primenančio stiliaus.

„Piligrimai“

Besiskleidžiant filmo siužetui nesunku suprasti, kad režisieriui rūpi ne tik Pauliaus ir Ievos išgyvenama asmeninė tragedija – jis kalba apie nusikaltėlius ir nebylius jų bendrininkus. Bareiša nemoralizuoja, nesmerkia, tik kelia klausimus ir kartu su žiūrovu ieško atsakymų (šie neabejotinai bus gvildenami ir pasibaigus filmui). Jam įdomi sena kaip pasaulis žmogiškoji prigimtis ir joje glūdinti tamsa – ne tik žmogaus polinkis nusikalsti, bet ir aplinkinių apsimestinis abejingumas bei gebėjimas nematyti kitus darant nusikaltimą, besikartojantys karta iš kartos ir lydintys visus istorinius įvykius. Karmėlavoje kuriamas vieno įvykio mikropasaulis „Piligrimuose“ pasitarnauja kaip visos visuomenės (ar net žmonijos) skerspjūvis. Mažo miestelio idiliškas portretas ima griūti liudininkas po liudininko. Visi jie vienaip ar kitaip dalyvavo to vakaro įvykdytame nusikaltime ir nė vienas neužkirto jam kelio, pasiteisindami, kad buvo per jauni, per girti ar tiesiog nepagalvojo, kad dviejų vaikinų konfliktas turi kokią nors prasmę. Vieną naktį į Karmėlavos laukus Indrę išsivežęs vietinis gyventojas Martynas (Paulius Markevičius) beveik su šypsena pasakoja, kad štai čia buvo išprievartauta ir nužudyta jo bendraklasė, gretimame name tėvas išžudė visą savo šeimą, o netoliese stūkso ir paminklas Antrojo pasaulinio karo aukoms – lyg liudijimas, kad net prieš didelius nusikaltimus įmanoma užmerkti akis. Scena dar kartą akcentuoja vieną pagrindinių filmo temų – moralinę visuomenės degradaciją, kai išmokstama gyventi šalia nusikaltimo jo (ir savęs) pernelyg nekvestionuojant, nes nusikaltimas – tik dar vienas iš daugelio, ir pasikartos jis dar ne kartą. Ir baisiau už patį nusikaltimą „Piligrimuose“ yra tai, kad miestelio gyventojai jau seniai šiuose įvykiuose nebemato savo kaltės.

Jo vardas „Kino pavasaris“

Trumpos kino recenzijos

Gediminas Kukta

Šiandien mėgstam kartoti, kad nėra laiko skaityti ilgų tekstų, kad mūsų, vargšiukų, dėmesys dėl informacijos kiekio ir greičio tapo fragmentuotas, kad sunku susikaupti, kai iš tikrųjų, man regis, tiesiog neturim valios ir toliau sau drybsom ant sofos *skrolindami.* Bet štai apie kelis festivalio, kurio vardas „Kino pavasaris“, filmus vis tiek ėmiau ir parašiau patogias vieno sakinio recenzijas. Ne dėl to, kad nebuvo laiko ilgesnėms (buvo). Taip norėjau.

„Herojus“

„Svečiuose“ („Gæsterne“), rež. Christian Tafdrup, Danija, Nyderlandai

Istorija apie danų šeimą, kuri atostogaudama Toskanoje susipažįsta su porele iš Nyderlandų ir vėliau priima jos kvietimą apsilankyti svečiuose atokiame miško name, prasideda kaip daug žadantis psichologinis trileris, vis pastiprinamas įtampą keliančia ir įvykius kone į antikinę tragediją pakylėjančia klasikine muzika, vėliau įgauna siaubo žanro elementų, o galiausiai baigiasi – ir baigiasi nevykusiai – kaip kone religinė parabolė, neva apnuoginanti vidurinės klasės apatiškumą ir jos tylų susitaikymą su Blogiu (taip, iš didžiosios): maždaug, žiūrėkite, kokie esate menkystos, jūs, patogumų išlepinti vakarų europiečiai, štai jums kone dieviškas (atsiprašau, velniškas) atpildas, žodžiu, tiesmukumo viršūnė, kurią dalis kritikų palygino su Haneke's kinu – prašyčiau!

„Herojus“ („Ghahreman“), rež. Asghar Farhadi, Iranas, Prancūzija

Tai nėra stipriausias Farhadi filmas, bet vis tiek gėrėjausi (grynai iš dramaturginės pusės), kaip režisierius sugeba sukurti „sniego gniūžtės efektą“, t.y. iš vieno mažo įvykio išaugina virtinę kitų, į kuriuos pakliūva ir, kuo labiau bando išsilaisvinti, tuo labiau įsipainioja pagrindinis herojus, norėjęs tik gero, bet už geras intencijas šalyje stipresni sistemos krumpliaračiai, kurie iš pradžių sugniuždo finansiškai, o tada kėsinasi ir į paskutinį likusį turtą – orumą.

„Žmogus su kamera“ („A Man and A Camera“), rež. Guido Hendrix, Nyderlandai

Režisierius provokatoriaus kaukę matuojasi jau nuo pirmųjų trumpametražių filmų „Tarp mūsų“ (apie pedofiliją) ir „Palyda“ (apie deportuojamus pabėgėlius), kurie man išties patiko, ir net „Scanoramoje“ rodytas debiutinis ilgo metražo „Svetimas rojuje“ (apie imigrantų krizę) turėjo įdomių minčių, tačiau naujasis filmas, kuriame už kameros pasislėpęs režisierius vaikšto po priemiestį, beldžiasi į atsitiktines duris, nieko neaiškindamas tyloje filmuoja žmones ir sulaukia

Nukelta į 13 psl.

Žmonės iš rūsio

Krėsle prie televizoriaus

Kino istorikai mėgsta priminti, kad finansinė filmo sėkmė dar nieko nereiškia – išlieka ne patys sėkmingiausi ar populiariausi. 1983-iaisiais pasirodžiusi gangsterių drama – Briano De Palmos **„Žmogus su randu“** (**LRT, šiąnakt, 2 d., 01.05**) finansiškai žlugo, bet dabar laikoma ne tik geriausiu režisieriaus filmu, bet ir vienu svarbiausių 9-ojo dešimtmečio kūrinių ir vadinama kultine. De Palmą įkvėpė klasikinis to paties pavadinimo Howardo Hawkso filmas, 1932 m. padėjęs naujo žanro – gangsterių filmo – pamatus.

Pagrindinis „Žmogaus su randu“ veikėjas yra Antonio Montana, kuris 1981 m. kartu su kitais imigrantais atvyksta į JAV iš Kubos. Suvokęs, kad legalus darbas ne toks pelningas kaip nusikalstama veikla, jis pradeda dirbti mafijai. Montanos ambicijos milžiniškos. Pasirodžius filmui, De Palma buvo kaltinamas perdėtu žavėjimusi prievarta, supaprastinimais ir pataikavimu žiūrovams, bet dabar akivaizdus režisieriaus rodomo gangsterių pasaulio vizijos autentiškumas. Montana paprastas ir nelabai protingas gangsteris. Jis priklausomas nuo kokaino, kurį pats pardavinėja, nesugeba susikalbėti su mylima moterimi, yra įsitikinęs savo neliečiamumu. Montana įgyvendina savo svajones, bet nesugeba džiaugtis valdžia ir pinigais. Užsidaręs didžiuliuose rūmuose, saugomas kamerų ir apsaugininkų armijos, jis nuolat laukia pasikėsinimo. Montana – nei geras, nei blogas. Alas Pacino net nebando parodyti savo veikėjo kaip kažko, kas vertas pagarbos, bet jo Montana – įsimintinas personažas. Beje, įdomu, kad jis turėjo didžiulį poveikį amerikiečių hiphopui – Montana tapo pavyzdžiu muzikams, kurie su juo susitapatina.

Šveicarų režisierės Bettinos Oberli filmas **„Mano nuostabioji Vanda“** (**LRT Plius, 7 d. 21.33**) rutulioja darbo migrantų temą. Turtingiems šveicarams reikia slaugės, kuri rūpintųsi pasiligojusiu Jozefu, šeimos galva. Pasamdoma trisdešimt penkerių lenkė Vanda (nuostabus Agnieszkos Grochowskos vaidmuo). Ji gyvens prabangios vilos ant ežero kranto rūsyje. Artėjantis Jozefo septyniasdešimtmetis jai reiškia ir daugiau darbų, ir didesnį užmokestį. Nors, tiesą sakant, jai mokama ir už papildomus slaptus naktinius darbus. Visus pinigus ji siunčia į Lenkiją, kur Vandos tėvai prižiūri du jos vaikus. Tačiau darbdaviams Vanda žadina prieštaringus jausmus. Tėvas ir sūnus ja žavisi, moterims Vanda kelia įtarimų. Jozefo žmona ir duktė apkaltina Vandą vagyste. Ši išvažiuoja įsižeidusi, o grįžusi pareikš, kad yra nėščia...

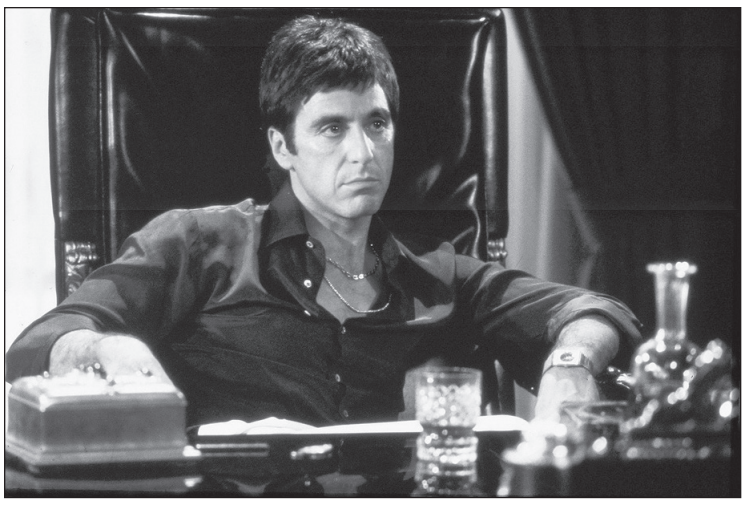

„Žmogus su randu“

Režisierė tarsi apverčia darbdavių ir samdomos moters santykius, nes Vandos pozicija tampa patogesnė. Šeima karštligiškai svarsto, kaip pasielgti, nes bijo susigadinti reputaciją. Įtampa vis auga, iškyla vis naujos šeimos paslaptys. Oberli stebi savo turtinguosius herojus, juos smerkia, bet nesistengia paversti pabaisomis. Ji rodo veikėjų silpnybes, bet vengia stereotipų, nes juk ir Vandos sprendimai gana dviprasmiški. Filmas galėjo tapti karčia psichologine drama, bet tapo tragikomedija, o gal ir tragišku farsu.

Lietuvių literatūros klasikai, o vėliau ir sovietų valdžia nuolat mokė žavėtis vargšais. Esą jie gyvena skurdžiai, bet yra pasirengę viskuo dalytis su kitais, moka užjausti, padėti. Vargšų kultą nuo pat atsiradimo padėjo kurti ir kinas – geriausias pavyzdys būtų Charlie Chaplino Valkata, vėliau – italų neorealistų pažemintieji ir nuskriaustieji. Socialinė atskirtis ir dabar yra viena pagrindinių angažuoto kino temų. Visa tai kilnu, bet dažnai pamirštama, kad yra ir tokių vargšų, kurie

„Mano nuostabioji Vanda“

moka manipuliuoti didžiosios žmonijos dalies humanizmu. Kad vargšai gali būti žiaurūs, negailestingi, pikti. Ko gero, ne vienam geraširdžiui, pamačiusiam visais įmanomais prizais apdovanotą Bong Joon-ho filmą **„Parazitas“** (**TV3, 2 d. 21.30**), tai tapo atradimu. Bent jau taip sau aiškinu filmo sėkmę, nors suprantu, kad režisierius tobulai moka kurti pasakojimą, kuris ir suteiks malonumo sekti veiksmą, ir privers susimąstyti.

„Parazito“ veikėjai yra šeima, į pasaulį žvelgianti iš rūsio perspektyvos. Bong Joon-ho iš pradžių stilizuoja filmą *à la* neorealistiškas pasakojimas apie kilnius skurdžius. Personažai visai neprimena ciniškų manipuliuotojų. Jie gyvena rūsyje, vagia kaimynų internetą, pragyvenimui lanksto picų dėžes (gana nekokybiškai). Viskas pasikeičia, kai jaunėlis įsidarbina turtingos šeimos dukters korepetitoriumi. Netrukus vaikinas įdarbins šeimoje ir savo seserį, paskui turtuolio vairuotoją pakeis šeimos tėvas, atsiras darbo ir motinai. Režisierius nuosekliai veda herojus link atomazgos – iš pradžių tai humoristinis pasakojimas, pavirstantis satyra, kuri nuves tiesiai į trilerį. Ir visai ne pabaisa ar žudikas maniakas sugriaus turtingos šeimos idilę. Socialinės ir ekonominės disproporcijos bei masinė kultūra, skatinanti vartojimą, veikia daug efektyviau.

Bet neapsimeskime, kad esame tik paprasti žmonės, gyvenantys tarpinėje erdvėje, esą kasdienybėje nesusiduriame nei su vienais, nei su kitais „Parazito“ personažais. Žmones iš rūsio kasdien galime sutikti socialiniuose tinkluose ar žiniasklaidoje. Televizijų ekranuose jie mielai naudojasi politikos, filosofijos, reklamos ar viešųjų ryšių specialistų, kino, kultūros ir „popso“ ekspertų titulais, nors profesinių įgūdžių – tiek, kiek katino ašarų. Jie išnaudoja kiekvieną konjunktūrišką atributą, tarkim, sunkaus karo dieną jiems svarbu pozuoti prie garsaus renginio „sienelės“ su ukrainietišku dirbtinių gėlių vainiku ant galvos. Jie puikiai jaučiasi kiekvienoje situacijoje ir sugeba iš jos išpešti naudos. Nes parazitai.

Jūsų –
Jonas Ūbis

Atkelta iš 12 psl.

kardinaliai priešingų reakcijų, atrodo kaip tuščia provokacija, nors autorius, tikiu, manė kitaip ir net kritikai rašė kitaip, jie filmui prigalvojo skambių epitetų „šokiruojantis“, „nejaukus“, „drąsus“, „nepatogus“ ir įžvalgų apie dokumentikos etiką bei ribas, nors žiūrėdamas dažniau galvojau, jog režisierius paprasčiausiai neturi ką pasakyti ir tik dangstosi giliamintišku eksperimentu kaip figos lapu.

„Jos vardas Prancūzija“ („France“), rež. Bruno Dumont, Prancūzija, Vokietija, Italija, Belgija

Ši graudi satyra po premjeros Kanuose sulaukė švelniai tariant, ne pačių geriausių atsiliepimų, o ir festivalyje lankęsi pažįstami sakė, kad filmas tiesiog veda iš kantrybės, todėl buvau nusiteikęs Bruno Dumont'o nesėkmei, o pamačiau filmą, kuris gal ir nėra be trūkumų, bet žiūrėdamas aiškiai jaučiau žiūrovui nepataikaujantį ir istoriją puikiai valdantį (nors suprantu, kad gali pasirodyti kitaip) autorių, šį kartą pasakojantį apie žiniasklaidos iškreiptą ir tikrovės stokojantį pasaulį, kuris ima egzistenciškai varginti žurnalistę Frans, įkūnijamą, mano manymu, vieną geriausių savo karjeros vaidmenų atliekančios *džokondiškos* Léa Seydoux, – net jos ašaros, reikia nereikia riedėjusios ir erzinusios kituose filmuose, čia iš tiesų neša krūvį, yra reikšmingos.

„Susirūpinęs pilietis“ („Concerned Citizen“), rež. Idan Haguel, Izraelis

Filmo herojus – į naują rajoną su vaikinu atsikraustęs Benas – susirūpina dėl kitoje gatvės pusėje savo paties pasodinto medelio, į kurį vis ramstosi ir kurį rizikuoja nulaužti imigrantai iš Eritrėjos, o aš labiau susirūpinęs šiuolaikiniais režisieriais, kurie surenka į vieną vietą madingas temas (šio filmo atveju – gentrifikacija, socialinė atskirtis, imigracija, progresyvaus liberalizmo kritika, gėjai ir surogatinės motinos), nori jomis kažką svarbaus pasakyti, tačiau giliau neneria, o tik drumsčia paviršių: juk yra skirtumas tarp kvietimo kine „mąstyti“ ir tik „susimąstyti“.

„Tarp upių“ („Întregalde“), rež. Radu Muntean, Rumunija

Sumanymas demaskuoti humanitarinę pagalbą į atokius Rumunijos kaimelius pristatančius tris savanorius, kurie nusprendžia pavėžėti senolį, jo paprašyti nusuka į šalį ir įstringa klampiame miško kelyje, kitaip tariant, pasvarstyti, kur prasideda ir baigiasi tikrasis altruizmas, atrodo išties įdomus, o ir neprikišamos nuorodos į pasakos žanrą (naktinis miškas, senolis lyg koks pinčiukas, keistos jo kalbos, sena lentpjūvė) iš pradžių istorijai suteikia kitokio matmens, bet vėliau filmas, kaip tas visureigis, ima buksuoti neapsispręsdamas, kas jis yra – tragikomedija, socialinė

„Jos vardas Prancūzija“

drama, moderni pasaka, – ir tai galiausiai visą pasakojimą, jei taip galima sakyti, ištampo ir paverčia šiek tiek jokiu.

„Eržilas“ („Red Rocket“), rež. Sean Baker, JAV

Nevykėliai – neišsemiama amerikiečių kino tema, tačiau pigių komedijų režisieriai jų nebando suprasti ir iš jų tik juokiasi, o Seanas Bakeris į savo pagrindinį herojų, buvusį pornografinių filmų aktorių Maikį, žvelgia jei ne su užuojauta, tai bent nesmerkiančiu žvilgsniu ir, kaip jam būdinga, už sodrių 16 mm juostos spalvų ir nerūpestingo tono pakiša rimtą turinį (narkotikai, skurdas, pornografijos pinklės), nepastebimą tik tiems, kuriuos subrandino *buko* ir *bukesnio* lygio juokeliai.

Balandžio 1–10

Parodos

Vilnius

Nacionalinė dailės galerija
Konstitucijos pr. 22
nuo 8 d. – paroda „Neramūs kūnai. Rytų Vokietijos fotografija 1980–1989“

Radvilų rūmų dailės muziejus
Vilniaus g. 24
Emilijos Škarnulytės paroda „Švytintys kambariai“
Paroda „Vaidotas Žukas. Deganti Lietuva: nepaklusnumo metų kūryba (1975–1983)“, skirta Romui Kalantai (1953–1972) atminti

Vilniaus paveikslų galerija
Didžioji g. 4
Paroda „*Hommage* donatoriams. Vilniaus paveikslų galerijos pradžia“

Taikomosios dailės ir dizaino muziejus
Arsenalo g. 3A
Paroda „Nematomi. Istoriniai baldai iš šiuolaikinio dizaino perspektyvos“
iki 30 d. – paroda „Kasdienybės architektės. Gyvenamųjų interjerų baldų dizainas. 1959–1984“

V. Kasiulio dailės muziejus
A. Goštauto g. 1
iki 10 d. – paroda „Moterys menininkės tarpukario Vilniuje: tarp lūkesčių ir galimybių“

Lietuvos nacionalinis muziejus
Arsenalo g. 1
Paroda „Išpakuojam!“
Paroda „Negalėjau neparašyti“: pasakojimas apie tremtį“

Senasis arsenalas
Arsenalo g. 3
Paroda „Ar galima šnekėtis man su jais?“

Istorijų namai
T. Kosciuškos g. 3
„Ką slepia sarkofagas: Senovės Egipto mumijų tyrimai“

Gedimino pilies bokštas
Arsenalo g. 5
Gedimino pilies bokšto ekspozicija

Vilniaus gynybinės sienos bastėja
Bokšto g. 20 / 18
Paroda „Pirmųjų krikščionių pėdsakai pagoniškame Vilniuje“

Kazio Varnelio namai-muziejus
Didžioji g. 26
Čekijoje išleistų gražiausių knygų paroda

Signatarų namai
Pilies g. 26
Ekspozicija „XX a. pradžios tautinio atgimimo ir nepriklausomos Lietuvos valstybės atkūrimo istorija (1900–1918)“

Valdovų rūmai
Katedros a. 4
Tarptautinė paroda „Baroko skulptūros mistika: Johanas Georgas Pinzelis ir kiti XVIII a. Lvovo meistrai“
Paroda „Šlovingas, didis ir neregėtas įvykis: 1611 m. Maskvos caro priesaika“
Vieno šedevro tarptautinė paroda „Kunigaikščio Boguslavo Radvilos portretas“

Bažnytinio paveldo muziejus
Šv. Mykolo g. 9
Paroda „Pro Rytų vartus: Orientas Lietuvos liturginėje tekstilėje XVI–XX amžiais“

MO muziejus
Pylimo g. 17
Andrew Miksio fotografijos iš Lietuvos romų gyvenimą fiksuojančio projekto „BAXT“
Selmos Selman paroda „Poezija be trapumo“

Lietuvos meno pažinimo centras „Tartle“
Užupio g. 40
Paroda „Laisvėje ir nelaisvėje. Lietuvos dailė 1945–1990“

Vilniaus muziejus
Vokiečių g. 6
Paroda „Vokiečių gatvė“

VDA parodų salės „Titanikas“
Maironio g. 3
Paroda Ukrainai paremti „#Ukraina“
Jaunųjų menininkų grafikos paroda „Intertwinings and interactions“

VDA parodų erdvė „Kreatoriumas / meno krosnys“
Maironio g. 6
Vaivos Lanskoronskytės paroda „Mano kambarys“

Adomo Galdiko muziejus
Arklių g. 20–1
Paroda „Žvelgiu į peizažą...“

Galerija „Kairė–dešinė“
Latako g. 3
iki 2 d. – Aistės Kirvelytės paroda „Veiksmai ir padariniai“

Prospekto fotografijos galerija
Gedimino pr. 43
Kristine Krauze-Sluckos paroda „Materialiosios visatos vibracijos. Aukso troškulys“

Vilniaus fotografijos galerija
Stiklių g. 4
iki 9 d. – paroda, parengta iš Lietuvos fotomenininkų sąjungos archyve saugomų fotografijos parodų plakatų

Pamėnkalnio galerija
Pamėnkalnio g. 1
iki 5 d. – Petro Lincevičiaus kūrybos paroda „Mintijimo dykrų žalumoje“

Galerija „Vartai“
Vilniaus g. 39
iki 2 d. – Kristinos Ališauskaitės paroda „Antrininkas“

Galerija „Arka“
Aušros Vartų g. 7
nuo 1 d. – Andriaus Makarevičiaus-Makarės tapybos paroda „Stoties dominore“

(AV17) galerija
Totorių g. 5
Ievos Epnere ir Kristapo Epnerio (Latvija) paroda „Žaidimų erdvė utopijai“

Vilniaus rotušė
Didžioji g. 31
nuo 1 d. – Vandos Padimanskaitės tapybos paroda „Dabartės“
nuo 1 d. – Virginijaus Kinčinaičio mobiliografijos paroda „Misère“

Teatro, muzikos ir kino muziejus
Vilniaus g. 41
Ekspozicija „Laisvas kinas. 1990–2020“
Paroda „Gražina ir drakonas“
iki 9 d. – kostiumų paroda-instaliacija „Nepalaužiami“

Samuelio Bako muziejus
Naugarduko g. 10 / 2
Paroda „Jurgis Savickis: Lietuvos Respublikos ambasadorius Skandinavijos šalyse“

Vilniaus Gaono žydų istorijos muziejus
Pamėnkalnio g. 12
Holokausto ekspozicija

„Menų spaustuvė“
Šiltadaržio g. 6
Antano Jasenkos paroda „Surfaces / Paviršiai“

Energetikos ir technikos muziejus
Rinktinės g. 2
nuo 5 d. – Petro Lincevičiaus paroda „Laiko skaičiavimas rožiniu smėliu“

Vilniaus vaikų ir jaunimo meno galerija
Vilniaus g. 39 / 6
Jūratės Stauskaitės paroda „Apie paukščius“

Galerija „Galera“
Užupio g. 2 A
Kolektyvinė Ukrainos kūrėjų paroda „Delivered from Ukraine“

Rašytojų klubas
Sirvydo g. 6
Arūno Bėkštos tapybos paroda

Čiurlionio namai
Savičiaus g. 11
iki 4 d. – M.K. Čiurlionio namų-muziejaus Druskininkuose parengta fotografijų paroda „Senieji Druskininkai“

S. Vainiūno namai
A. Goštauto g. 2
Aloyzo Stasiulevičiaus tapybos darbų paroda „Harmonija“

Lietuvos nacionalinė Martyno Mažvydo biblioteka
Gedimino pr. 51
Paroda „Romain Gary: sugrįžimas į Vilnių“
Paroda „Mindaugas Skudutis. Tapyba“
nuo 4 d. – paroda „Gintaras audrose: Unės Babickaitės gimimo 125-osioms metinėms“
iki 3 d. – vieno eksponato paroda. Teodoro Lepnerio (1633–1691) „Prūsų lietuvis“

„The Room“ galerija
Polocko g. 17
iki 9 d. – Luko Marciulevičiaus tapybos paroda „Daiktai daiktai daiktai!“

Kultūros kompleksas „Sodas 2123“
Vitebsko g. 21
Paroda „Lavkė. Lėta smėlėta ekspedicija“

Galerija „Tsekh“
Vytenio g. 6
iki 2 d. – Domo Mykolo Malinausko skulptūros paroda „Future Wonderland“

„The Rooster Gallery“
Šv. Brunono Bonifaco g. 12
nuo 1 d. – Auksės Miliukaitės paroda „Upė, tekanti gyslomis“

GODÒ galerija
Malūnų g. 6A–12
Sviatlanos Petuškovos personalinė paroda „Make love“

Kaunas

Nacionalinis M.K. Čiurlionio dailės muziejus
V. Putvinskio g. 55
Williamo Kentridge'o paroda „Tai, ko nepamename“
Paroda „Kauno tulpės. Liaudies kūrybos įtaka modernizmui“

Kauno paveikslų galerija
K. Donelaičio g. 16
Marinos Abramović paroda „Būties atmintis“

A. Žmuidzinavičiaus kūrinių ir rinkinių muziejus
V. Putvinskio g. 64
iki 3 d. – paroda „Hommage à Serge Lifar“

Adelės ir Pauliaus Galaunių namai
Vydūno al. 2
„Moder... kas? Kauno modernizmas! ir architekto profesija“

Galerija „Meno parkas“
Rotušės a. 27
nuo 1 d. – Arūno Vaitkūno (1956–2005) paroda „Einu, sustoju ir regiu...“

Galerija „Drobė“
Drobės g. 62
Prano Griušio tapybos paroda „Miesto fabula“

Klaipėda

Lietuvos dailės muziejaus Prano Domšaičio galerija
Liepų g. 33
Tomo Daukšos personalinė paroda „Laimės švieselės“
Vytauto Kašubos paroda „Žmogus misterija“
Jonty'io Tacono ir Laurie Griffitho (D. Britanija) fotografijų paroda „Babochka“
Patricijos Gilytės paroda „Krašto kraštai“

Klaipėdos kultūrų komunikacijų centras
Bažnyčių g. 4
iki 10 d. – paroda „*Fluxus* laikas“
iki 10 d. – VDA Klaipėdos fakulteto darbų paroda

Klaipėdos galerija
Bažnyčių g. 6
iki 9 d. – Vytauto Antano Jakščio pastelių paroda „Improvizacijos“
iki 9 d. – personalinė Eglės Bacevičiūtės autorinės juvelyrikos paroda „Laukiamasis“

Laikrodžių muziejus
Liepų g. 12
Paroda „Laikrodžiai – karališkieji dailės simboliai“

Baroti galerija
Didžioji Vandens g. 2
Remigijaus Treigio paroda „Peizažo stebėjimas ir nieko čia daugiau nėra“

Galerija „Si:said“
Daržų g. 18
Grupinė paroda „Ultramarinas“ (Raimondas Daukša, Juozapas Kalnius, Rolandas Marčius, Gintautas Trimakas)

Šiauliai

„Laiptų“ galerija
Žemaitės g. 83
Nijolės Vilutienės ir Mikalojaus Vilučio paroda

Dailės galerija
Vilniaus g. 245
Paroda „Būtybių tyrinėtojos kabinetas“

Panevėžys

Fotografijos galerija
Vasario 16-osios g. 11
iki 2 d. – Stasio Povilaičio fotografijų paroda „Arklys Nidoje“

Druskininkai

M.K. Čiurlionio memorialinis muziejus
M.K. Čiurlionio g. 35
Gerardo Raito Šatūno kūrybos paroda „Nerimas“

Palanga

Palangos gintaro muziejus
Vytauto g. 17
Juvelyrės Karinos Kazlauskaitės paroda „Organiniai žaidimai. Juvelyrika ir objektai“

Antano Mončio namai-muziejus
S. Daukanto g. 16
nuo 2 d. – Dovilės Tomkutės darbų paroda

Juodkrantė

Liudviko Rėzos kultūros centras
L. Rėzos g. 8 B
Fotografijų paroda „Semeniškių idilės“, skirta Jono Meko šimtmečiui

Spektakliai

Vilnius

Lietuvos nacionalinis operos ir baleto teatras
1, 2 d. 18.30 – A. Adamo „ŽIZEL“. Muzikos vad. ir dir. M. Staškus
3 d. 12 val. – S. Prokofjevo „PELENĖ“. Dir. M. Barkauskas (Nacionalinės M.K. Čiurlionio menų mokyklos Baleto skyrius)
8, 9 d. 18.30 – J.F. Halévy „ŽYDĖ“. Dir. M. Staškus
10 d. 12, 15 val. – S. Mickio „MAMULĖ MŪ“ (libreto aut. A. Šimkus, dainelių tekstų aut. A. Sunklodaitė). Dir. M. Barkauskas

Lietuvos nacionalinis dramos teatras
1 d. 19 val. *Naujojoje salėje* – J. Strømgreno „DURYS“. Rež. J. Strømgrenas
2 d. 19 val. *Naujojojoje salėje* – „MADE IN OSLO“. Choreogr., scenogr. ir šviesų dail. J. Strømgrenas („Jo Strømgren Kompani“)
2 d. 18 val. *Rokiškio kultūros centre*, 8 d. 18 val. *„Girstučio“ kultūros centre Kaune* – M. Algus „SIEROS MAGNOLIJOS“. Rež. E. Švedkauskaitė
5 d. 19 val. *„Menų spaustuvėje“* – Platono „DIALOGAI“. Rež. M. Ivanauskas
6–9 d. 18 val. *Naujojoje salėje* – M. Ivaškevičiaus „MIEGANTYS“. Rež. O. Koršunovas
6 d. 19 val. *„Menų spaustuvėje“* – R. Duncano „ABELARAS IR ELOIZA“. Rež. R. Ramanauskas

Valstybinis jaunimo teatras
2 d. 18.30 *Salėje 99* – „ŠVEIKAS“ (pagal J. Hašeko romaną). Rež., scenogr. ir inscenizac. aut. A. Juška
3 d. 12 val. *Salėje 99* – V.V. Landsbergio „ARKLIO DOMINYKO MEILĖ“. Rež. A. Vidžiūnas
7, 8 d. 18.30 – PREMJERA! S. Becketto „BELAUKIANT GODO“. Rež., scenogr. G. Varnas, kost. dail. J. Skuratova, komp. D. Digimas. Vaidina M. Sigliukas, R. Petraitis, P. Barzdžius, M. Berulis, R. Misiūnas
9 d. 16 val. *Teatro fojė* – dokumentinė esė „EIMUNTAS NEKROŠIUS. PRADŽIA“. Rež. A. Liuga
10 d. 16 val. – PREMJERA! „RYTOJ BUVO VAKAR“. Rež. A. Giniotis, dail. L. Luišaitytė, videomenininkas V. Lekavičius. Vaidina I. Kaniušaitė, N. Varnelytė, A. Bendoriūtė-Gadliauskienė, J. Matekonytė-Antanėlienė, G. Storpirštis, N. Gadliauskas

Vilniaus mažasis teatras
9 d. 18.30 – PREMJERA! N. Vorožbit „САША, ВИНЕСИ СМІТТЯ“ („Saša, išnešk šiukšles“). Rež. S. Žyrkovas (Ukraina), komp. B. Lysenko (Ukraina), scenogr. ir kost. dail. A. Šimonis. Vaidina N. Būtytė, M. Polikevičiūtė, T. Stirna
10 d. 18.30 – M. Vaitiekūno „KĄ/STINGAS“. Rež. M. Vaitiekūnas

Oskaro Koršunovo teatras
1 d. 18 val. *Kaune, Girstučio kultūros ir sporto centre*, – W. Shakespeare'o „OTELAS“. Rež. O. Koršunovas
5 d. 19 val. *OKT studijoje* – S. Kane „FEDROS MEILĖ“. Rež. L. Kutkaitė (OKT)
6, 7 d. 19 val. *OKT studijoje* – PREMJERA! M. Jančiausko „PORTALAS“. Rež. B. Kapustinskaitė
8 d. 19 val. *OKT studijoje* – PREMJERA! D. Zavedskaitės „PIRK DRAMBLĮ“. Rež. E.Kižaitė

Lietuvos rusų dramos teatras
2 d. 11, 15 val. – H.Ch. Anderseno „UNDINĖLĖ“. Rež. J. Ščiuckis
3 d. 18.30 – E. De Filippo „FILOMENA MORTURANO“. Rež. A. Latėnas
6 d. 18.30 – G.B. Shaw „PIGMALIONAS“. Rež. L. Urbona
8 d. 18.30 – M. Bulgakovo „ZOIKOS BUTAS“. Rež. R. Atkočiūnas

Vilniaus teatras „Lėlė“
Didžioji salė
1 d. 11, 13, 15 val., 2 d. 11, 14 val., 3 d. 11 val. – PREMJERA! „APIE PASAULĮ“. Scenarijaus aut. ir rež. J. Jukonytė, dail. N. Keršulytė, komp. V.A. Jasaitis. Vaidina E. Gaidauskaitė, Š. Gedvilas, D. Keršytė, R. Klezys
Mažoji salė
2 d. 14 val. – „ANGELIUKAS. ŽIRAFA. BATUKAS“ (pagal M. Gusniovskos pjesę „Beprasmybė, Angeliukas, Žirafa ir Staliukas“). Rež. A. Sunklodaitė
2 d. 16 val. – Just. Marcinkevičiaus „VORO VESTUVĖS“. Rež. A. Mikutis
3 d. 14 val. – „ANTIS, MIRTIS IR TULPĖ“ (pagal W. Elbrucho knygą). Rež. J. Trimakaitė
9 d. 12 val. – „GĖLIŲ ISTORIJOS“ (pagal A. Saksės knygą „Pasakos apie gėles“). Pjesės aut. ir rež. N. Indriūnaitė
10 d. 12 val. – „AUKSO OBELĖLĖ, VYNO ŠULINĖLIS“ (pagal lietuvių liaudies pasaką). Scen. aut. ir rež. R. Driežis

Palėpės salė
3 d. 12 val. – „PASAKA APIE VĖŽLIUKĄ“ (Ž. Gryvos knygelės motyvais). Inscen. aut., rež. ir dail. A. Mikutis
9 d. 14, 16 val., 10 d. 14 val. – „KAIME NĖRA WI-FI“ (pagal D. Kandrotienės knygą). Rež. Š. Datenis

„Menų spaustuvė“
3 d. 14 val. *Juodojoje salėje* – „SENELĖS PASAKA“. Rež. A. Giniotis (teatro laboratorija „Atviras ratas“)
3 d. 17 val. *Kišeninėje salėje* – „RHESANIUM“ (L. Rėzos biografijos motyvais). Rež. S. Degutytė (Stalo teatras)
3 d. 18.30 *Juodojoje salėje* – „JUODA – BALTA“. Rež. A. Giniotis („Atviras ratas“)
5 d. 19 val. – „EMIGRANTAI“. Rež. D. Gumauskas
6 d. 19 val. *Juodojoje salėje* – garso vaidinimas „AUDIOKAUKAS“. Scenarijaus, muzikos ir garso montažo aut. A. Bumšteinas
8 d. 18, 20 val. *Juodojoje salėje* – L. Lapelytės, V. Grainytės opera „GEROS DIENOS!“. Rež. ir scenogr. R. Barzdžiukaitė
9 d. 12 val. – „MIKĖ PŪKUOTUKAS IR KITI“. Rež. M. Remeikaitė

Kaunas

Nacionalinis Kauno dramos teatras
1, 9 d. 18 val. *Rūtos salėje* – B. Watson, A. Ivanovici „KAUNO ASAMBLĖJA“. Rež. Ch. Abraham (Kanada)
2 d. 12 val. *Mažojoje scenoje* – „PAŠTININKAS IR SERBENTAI“ (pagal D. Zavedskaitės knygą). Rež. E. Kižaitė
2, 3 d. 18 val. *Didžiojoje scenoje* – I. Vyrypajevo „JAUDULYS“. Rež. A. Špilevojus
3 d. 14 val. *Ilgojoje salėje* – I. Paliulytės „LIŪDNAS DIEVAS“. Rež. I. Paliulytė
5, 6 d. 18 val. *Rūtos salėje* – M. Myllyaho „PANIKA“. Rež. K. Gudmonaitė
5, 6 d. 19 val. *Ilgojoje salėje* – I. Vyrypajevo „VASAROS VAPSVOS GELIA MUS NETGI LAPKRITĮ“. Rež., dail. N. Maglakelidzė (Sakartvelas)
7 d. 18 val. *Didžiojoje scenoje* – A. Camus „KALIGULA“. Rež. A. Jankevičius
8 d. 18 val. *Didžiojoje scenoje* – „AŠ – MOLJERAS“. Rež., dramaturgė ir aktorė I. Paliulytė
9 d. 12 val. *Ilgojoje salėje* – „EMILIŲ EMILIS“. Rež. A. Gornatkevičius

Kauno valstybinis muzikinis teatras
1 d. 18 val. – J. Strausso „KITA PELENĖS ISTORIJA“. Choreogr. ir insc. aut. G. Santucci (Italija). Dir. V. Visockis
2, 3 d. 18 val. – PREMJERA! M. Kunze ir S. Levay „ELISABETH“. Muzikinis vad., dir. J. Janulevičius
8 d. 18 val. – P. Abrahamo „BALIUS SAVOJOJE“. Dir. J. Janulevičius
9 d. 18 val. – I. Kálmáno „SILVA“. Rež. R. Bunikytė, dir. V. Visockis
10 d. 12 val. – Z. Bružaitės „GULIVERIO KELIONĖS“(pagal J. Swifto romaną, libreto aut. D. Čepauskaitė). Muzikinis vad. ir dir. V. Visockis
10 d. 18 val. – E. Johno, T. Rice’o „AIDA“. Dir. J. Janulevičius

Kauno kamerinis teatras
1 d. 18 val. – M. McDonagh „PAGALVINIS“. Rež. G. Varnas
2 d. 19 val., 3 d. 18 val. *Centriniame knygyne* – „NOKTIURNAS“. Rež. G. Padegimas
3 d. 12 val. – „MILŽINAS MAŽYLIS“ (pagal K. Zylės knygą). Rež. E. Kižaitė
4 d. 19.30 – S. Kane „FEDROS MEILĖ“. Rež. L. Kutkaitė (OKT)
7 d. 18 val. – „MARI KARDONA“. Rež. A. Jankevičius
8 d. 18 val. – T. Jansono „NACIONALINĖS DARŽOVĖS“. Rež. A. Dilytė
9 d. 18 val. – „THE FINAL FINAL FINAL“. Rež. G. Aleksa
10 d. 12 val. – „IŠ KUR AŠ?“. Rež. R. Kimbraitė

Klaipėda

Klaipėdos valstybinis dramos teatras
1 d. 18.30 *Mažojoje salėje* – R. Bugavičiūtės-Pėcės „MAMA DRĄSA“ (pagal B. Brechtą). Rež. E. Seņkovas (Latvija)
2 d. 18.30 *Kamerinėje salėje* – A. Strindbergo „KREDITORIAI“. Rež. D. Meškauskas
3 d. 18 val. *Rokiškio kultūros centre* – L. Noréno „DEMONAI“. Rež. D. Rabašauskas
6 d. 18.30 *Kamerinėje salėje* – N. De Poncharra „ŽIURKIAGALVIAI“. Kūrybinė komanda V. Masalskis, D. Želvys, P. Pinigis, L. Akstinaitė
8 d. 18.30 – PREMJERA! R. Jaroszo „ROBOTŲ PASAKOS“. Rež., šviesų dail. K. Dworakowski
9 d. 17 val. *Didžiojoje salėje* – S. Šaltenio „KALĖS VAIKAI“. Rež. E. Nekrošius
10 d. 12 val. *Kamerinėje salėje* – ARKLIO DOMINYKO MEILĖ (pagal V.V. Landsbergio pasaką). Rež. K. Kondrotaitė

Klaipėdos muzikinis teatras
2 d. 18.30 *Koncertų salėje* – koncertas „Tautų muzika“
4 d. 12 val. *Žvejų rūmuose* – N. Sinkevičiūtės „PASAKA BE PAVADINIMO“
9 d. 18.30 *Žvejų rūmuose* – A. Dvořáko „UNDINĖ“. Muzikos vad. ir dir. T. Ambrozaitis

Šiauliai

Šiaulių dramos teatras
2 d. 18 val. – R. Kmitos „REMYGA“. Rež. O. Koršunovas
3 d. 18 val. – N. Gogolio „REVIZORIUS“. Rež. A. Giniotis
9 d. 18 val. – „VARDAN TOS...“ (pagal P. Vaičiūno dramą „Patriotai“). Rež. A. Giniotis
10 d. 12 val. – D. Čepauskaitės „KAŠTONĖ“ (pagal A. Čechovo apsakymą „Kaštonė“). Rež. A. Lebeliūnas

Panevėžys

Juozo Miltinio dramos teatras
1 d. 18 val. – „VOLPONĖ“ (pagal B. Jonson pjesę). Rež A. Giniotis
2 d. 18 val. – A. de Saint-Exupéry „MAŽASIS PRINCAS“. Rež. ir scenogr. aut. K. Siaurusaitytė (Miltinio laboratorija)
3 d. 18 val. – N. Gogolio „APSIAUSTAS“. Rež. K. Siaurusaitytė
5 d. 18 val. – „MADE IN OSLO“. Choreogr., scenogr. ir šviesų dail. J. Strømgrenas („Jo Strømgren Kompani“)
8 d. 18 val. – PREMJERA! „ŠV. SPEIGAS“ (pagal Q. Tarantino „Grėsmingąjį aštuonetą“). Rež. A. Špilevojus
9 d. 18 val. – I. Vyrypajevo „IRANO KONFERENCIJA“. Rež. A. Špilevojus (Miltinio laboratorija)

Koncertai

Lietuvos nacionalinė filharmonija
2 d. *Vilniuje, Filharmonijos Didžiojoje salėje*, – orkestro muzikos koncertas „Didvyrio gyvenimas“. Lietuvos nacionalinis simfoninis orkestras (meno vad. ir vyr. dir. M. Pitrėnas). Solistas J. Grimmas (violončelė, Vokietija). Dir. M. Pitrėnas. Programoje A. Maskato, E. dAlbert’o, R. Strausso kūriniai
3 d. 12 val. *Vilniuje, Filharmonijos Didžiojoje salėje*, – koncertas visai šeimai „Muzikos garsai iš Saulės miesto“. Šiaulių Sauliaus Sondeckio menų gimnazijos smuikininkų ansamblis „Fiori musicali“ (vad. N. Prascevičienė), Šiaulių „Dagilėlio“ dainavimo mokyklos berniukų ir jaunuolių choras „Dagilėlis“ (meno vad. R. Adomaitis). Solistai U. Krikščiūnaitė (smuikas), P. Ubartas (smuikas), P. Ušinskis (fortepijonas). Koncertmeisterė D. Šulcaitė (fortepijonas). Programoje J. Johowo, A. Vivaldi, G. Caccini, L. van Beethoveno, G. Savinienės ir kt. kūriniai
6 d. 19 val. *Vilniuje, Filharmonijos Didžiojoje salėje*, – opera-monodrama „Tuščios valandos“. Klaipėdos kamerinis orkestras (meno vad. M. Bačkus), vokalinis ansamblis „Singchronize“ (meno vad. E. Kaveckas), solistė A. Stančikaitė (sopranas), aktorė M. Valkūnaitė, G. Simaitytė (fortepijonas). Dir. A. Soriano (Ispanija), komp. R. Llorca, rež. L. Vaskova, kostiumų dail. Ž. Černė, vaizdo projekcijų aut. R. Sakalauskas
7 d. 19 val. *Vilniuje, Filharmonijos Didžiojoje salėje*, – Nacionalinės M.K. Čiurlionio menų mokyklos simfoninio orkestro 20-mečiui. Nacionalinės M.K. Čiurlionio menų mokyklos simfoninis orkestras (meno vad. ir dir. M. Staškus). Solistai P. Norkūnas (fortepijonas), P. Česaitis (smuikas), K. Bernadickaitė (altas), L. Buinevičiūtė, B. Beinarytė (fleitos), G.J. Tutkutė (arfa), A. Būrė (marimba), J. Dvarionaitė (smuikas), D. Levickis (violončelė), U. Lamsaitytė (fortepijonas). Dir. M. Staškus. Koncertą veda J. Šležaitė-Paukštė. Programoje J.S. Bacho, J. Haydno, M. Brucho, F. Dopplerio, R. Glière, C. Saint-Saënso, E. Griego, E. Balsio kūriniai
9 d. 19 val. *Vilniuje, Filharmonijos Didžiojoje salėje*, – orkestro muzikos koncertas „Svečiuose Olivier Grangeanas ir Guoda Gedvilaitė“. Lietuvos nacionalinis simfoninis orkestras (meno vad. ir vyr. dir. M. Pitrėnas). Solistė G. Gedvilaitė (fortepijonas). Dir. O. Grangeanas (Prancūzija). Programoje M. Ravelio, L. van Beethoveno kūriniai
10 d. 19 val. *Vilniuje, Filharmonijos Didžiojoje salėje*, 12 d. 19 val. *Šiaulių koncertų salėje „Polifonija“* – orkestro muzikos koncertas „Mes grojame už taiką. „Kyjivo solistai“ iš Ukrainos“. Nacionalinis kamerinis ansamblis „Kyjivo solistai“ (Ukraina) (meno vad. A. Vasylkovskii, Ukraina). Programoje N. Rotos, O. Shymko, M. Skoryk, F. Mendelssohno-Bartholdy, V. Silvestrovo, M. Berezovskio kūriniai
10 d. 18 val. *Vilniaus Šv. Juozapo (Pilaitės) bažnyčioje* – Lietuvos kamerinis orkestras (meno vad. ir dir. S. Krylovas), valstybinis choras „Vilnius“ (meno vad. ir vyr. dir. A. Dambrauskas). Dir. M. Pitrėnas

Lietuvos valstybinis simfoninis orkestras
8 d. 19 val. *Valdovų rūmuose* – D. Levkovichius (fortepijonas), Lietuvos valstybinis simfoninis orkestras. Dir. M. Staškus. Programoje S. Rachmaninovo kūriniai

Vilnius

Šv. Kotrynos bažnyčia
3 d. 18 val. – „Geriausios roko baladės“. Atlikėjai Č. Gabalis, J. Milius, F. Zakrevskis (fortepijonas)
5 d. 19 val. – Z. Levicki ir A. Globys „Muzikinė mozaika“. Atlikėjai Z. Levicki (smuikas), A. Globys (gitara), D. Pašiūnas (perkusija)
7 d. 19 val. – „Rotary“ labdaros koncertas „Už Ukrainą“. Atlikėjai trio „Vitražai“: R. Rėčkus (fleita), J. Aleksiūnas (altas), G. Ašmontaitė-Bačkuvienė (arfa); I. Daniulis (klarnetas), A. Zavistanavičiūtė (fortepijonas), E.I. Eriksonaitė (smuikas), S. Laučka (altas), A. Kriščiūnas (kontrabosas), A. Gražinis (fortepijonas)

Vakarai

Vilnius

LDS galerija „Arka“
8 d. 18 val. – literatūros skaitymų renginys. Ukrainos poetų eiles (vertėjas V. Braziūnas) skaitys aktoriai D. Michelevičiūtė, V. Bagdonas. Vakaro muzikos atlikėjai P. Vyšniauskas, A. Gotesmanas

Bibliografinės žinios

GROŽINĖ LITERATŪRA. LITERATŪROS MOKSLAS

Baltija : literatūrinis-kultūrinis almanachas /sudarytoja Gitana Gugevičiūtė. – Klaipėda : Druka, 2020. – ISSN 0235-8409

2020. – 2020. – 227, [1] p. : iliustr., portr.. – Tiražas 400 egz.

Blyški ugnis : [romanas] / Vladimir Nabokov ; iš anglų kalbos vertė Laimantas Jonušys ir Kornelijus Platelis. – [Vilnius] : [Rara], [2022]. – 1 epub failas. – ISBN 978-609-8306-22-4

Deimantų ieškotojai : [romanas] / Fiona McIntosh ; iš anglų kalbos vertė Irma Šlekytė. – Vilnius : Alma littera, 2022. – 477, [2] p.. – Tiražas 2000 egz.. – ISBN 978-609-01-5001-6 (įr.)

Enigma duplex : dviguba mįslė : meistriškas istorinis detektyvas apie Vilniaus ir Lietuvos istorijos paslaptis, vertas lietuviško Da Vinčio kodo vardo : romanas / Sondra Rankelienė. – Kaunas : Obuolys [i.e. Lectio divina], [2021]. – 1 epub failas. – ISBN 978-609-484-263-4

Hunų priešai : istorinis romanas / Romualdas Drakšas. – Vilnius : Eugrimas, 2022. – 214, [2] p.. – Tiražas 1000 egz.. – ISBN 978-609-437-428-9 (įr.)

Intuicija : romanas / Laurent Gounelle ; iš prancūzų kalbos vertė Lina Perkauskytė. – Vilnius : Alma littera, 2022. – 379, [2] p.. – Tiražas 5000 egz.. – ISBN 978-609-01-4990-4 (įr.)

Kā žemė bova brongesnė ož douna / Botkos Duonats. – Vilnius : Regionų kultūrinių iniciatyvų centras, 2016- . – (Įr.)

D. 2, Dounas smuoks : nuovieliu romans. – [Vilnius] : Petro ofsetas, 2022. – 527, [1] p.. – Tiražas 300 egz.. – ISBN 978-609-420-754-9

Klasikinės japonų literatūros antologija / Dalia Švambarytė ; [recenzavo Linas Didvalis, Loreta Poškaitė]. – Vilnius : Vilniaus universiteto leidykla, 2022. – 1183, [1] p. : iliustr., žml.. – Tiražas 320 egz.. – ISBN 978-609-07-0690-9 (įr.)

Kol saulė dar nenusileido : [eilės ir proza] / Paulina Danutė Vidrinskienė ; [iliustracijų autorė Gabija Vidrinskaitė]. – Marijampolė : Idėja plius, 2021. – 83, [1] p. : iliustr.. – Tiražas 100 egz.. – ISBN 978-609-8253-19-1

Kol turime laiko, darykime gera visiems / [sudarytoja ir autorė Alvyra Jurkonytė-Grėbliūnienė]. – Kaišiadorys : Printėja, [2022]. – 40, [1] p. : iliustr., portr.. – Tiražas 30 egz.. – ISBN 978-609-445-605-3 (įr.)

Likimo dovanos : eilėraščiai / Angelė Straleckienė. – Marijampolė : Idėja plius, 2020. – 37, [2] p. : iliustr.. – Tiražas 50 egz.. – ISBN 978-609-8253-10-8

Medžio atmintis : [romanas] / Tina Vallès ; iš katalonų kalbos vertė Carmina Daban Sunyer ir Dovilė Kuzminskaitė. – Vilnius : Alma littera, 2022. – 206, [1] p.. – Tiražas 1800 egz.. – ISBN 978-609-01-5011-5 (įr.)

Mirę irgi šoka : novelės / Eglė Frank. – [Vilnius] : Kitos knygos, [2022]. – 142 p.. – Tiražas 400 egz.. – ISBN 978-609-427-514-2

Mirties pabaiga : [romanas] : [romanų „Trijų kūnų problema“ ir „Tamsus miškas“ tęsinys] / Liu Cixin ; iš anglų kalbos vertė Saulius Tomas Kondrotas. – [Vilnius] : Kitos knygos, [2022]. – 634, [2] p.. – Tiražas 1500 egz.. – ISBN 978-609-427-510-4 (įr.)

Paprastos beprotybės istorijos : [apsakymų rinkinys] / Charles Bukowski ; iš anglų kalbos vertė Marius Burokas. – 2-asis patais. leid.. – [Vilnius] : Kitos knygos, [2021]. – 305 p.. – Tiražas 1500 egz.. – ISBN 978-609-427-507-4

Pirmoji nakties žvaigždė : [tikri Afganistano moterų gyvenimai] / Nadia Ghulam, Javier Diéguez ; iš ispanų kalbos vertė Augustė Čebelytė-Matulevičienė. – Vilnius : Alma littera, 2022. – 300, [2] p.. – Tiražas 3000 egz.. – ISBN 978-609-01-4999-7 (įr.)

Prisiminimai sugrįžta : eilėraščiai / Angelė Straleckienė. – Marijampolė : Idėja plius, 2021. – 36, [2] p. : iliustr., portr.. – Tiražas 50 egz.. – ISBN 978-609-8253-18-4

Prisiminimų nuotrupos : pokario miniatiūros / Justinas Sajauskas. – Marijampolė : Idėja plius, 2021. – 189, [2] p.. – Tiražas 300 egz.. – ISBN 978-609-8253-15-3 (įr.)

Remyga : romanas / Rimantas Kmita. – Vilnius : Tyto alba, 2022. – 1 epub failas : iliustr.. – ISBN 978-609-466-659-9

Sakmė apie Juozą : romanas / Kęstutis Šapoka. – Vilnius : Kitos knygos, 2021. – 299, [3] p.. – Tiražas 1000 egz.. – ISBN 978-609-427-495-4 (įr.)

Spengiantis žvaigždžių tylėjimas : [eilėraščiai] / Aldona Maksvytienė. – Marijampolė : Idėja plius, 2021. – 140, [2] p. : iliustr.. – Tiražas 150 egz.. – ISBN 978-609-8253-14-6

Širdis negali nemylėti = (Koro ne povas malami) : eilės, posakiai / Angelė Straleckienė. – Marijampolė : Idėja plius, 2022. – 29, [3] p. : iliustr., portr.. – Tiražas 50 egz.. – ISBN 978-609-8253-22-1

Šviesa tamsoje : romanas / Sharon Cameron ; iš anglų kalbos vertė Gabrielė Virbickienė. – Vilnius : Alma littera, 2022. – 395, [3] p.. – Tiražas 2000 egz.. – ISBN 978-609-01-4989-8 (įr.)

Tarno žodis : [eilėraščiai ir proza] / Dalia Bindokienė. – Marijampolė : Idėja plius, 2021. – 135, [1] p.. – Tiražas 70 egz.. – ISBN 978-609-8253-20-7 (įr.)

Tiesiog atsitiko : romanas / Vilma Kava. – Vilnius : Tyto alba, 2022. – 1 epub failas. – ISBN 978-609-466-651-3

Vilko laimė : [romanas] / Paolo Cognetti ; iš italų kalbos vertė Rasa Klioštoraitytė. – Vilnius : Alma littera, 2022. – 171, [4] p.. – Tiražas 2000 egz.. – ISBN 978-609-01-5009-2 (įr.)

Parengė Lietuvos nacionalinės Martyno Mažvydo bibliotekos Informacijos mokslų departamento Nacionalinės bibliografinės apskaitos skyrius

Savaitės filmai

Betmenas ***

Dvejus metus milijardierius Briusas Veinas (Robert Pattinson) kaip Betmenas kovoja už geresnį pasaulį savo gimtajame Gotamo mieste. Tai vieniša kova, kurioje jį palaiko tik keli sąjungininkai – liokajus Alfredas (Andy Serkis) ir policijos leitenantas Džeimsas Gordonas (Jeffrey Wright). Gotamas – žlugęs miestas, kurį naikina miesto elito ir pareigūnų korupcija. Tačiau kai paslaptingas žudikas nusitaiko į miesto „grietinėlę“ ir surengia keliolika sadistinių ir klastingų išpuolių, prireikia Betmeno pagalbos. Daugybė paslaptingų užuominų jį veda vis gilyn į nusikalstamą pasaulį, taip pat prie jo paties ir jo praeities. („The Batman“, rež. Matt Reeves, JAV, 2022)

Greitoji pagalba **

Karo veteranas Vilas Šarpas atsiduria beviltiškoje padėtyje: kad galėtų sumokėti už sunkiai sergančios žmonos operaciją, jam reikia finansinės paramos. Vyras kreipiasi į savo įbrolį, ilgametį nusikaltėlį Denį, kuris, užuot davęs jam pinigų, pasiūlo kartu įvykdyti didžiausią Los Andželo istorijoje banko apiplėšimą. Planas atrodo beveik tobulas. Tačiau prieš pat galutinį pabėgimą viskas tampa nekontroliuojama. Broliams nelieka nieko kito, kaip tik užgrobti greitosios pagalbos automobilį, kuriame yra mirtinai sužeistas policininkas. Gaudynės Los Andžele virsta tikra kova dėl išlikimo, kur visi dalyviai sprendžia gyvybės ir mirties klausimą, o policija lipa jiems ant kulnų. Michaelo Bay'aus („Armagedonas“, „Perl Harboras“, „Transformatoriai“) filme pagrindinius vaidmenis sukūrė Yahya Abdul-Mateen II, Jake'as Gyllenhaalas ir Eiza González. („Ambulance“, rež. Michael Bay, JAV, 2022)

Košmarų skersgatvis ****

Kai žavingasis Stantonas Karlailas (Bradley Cooper) keliaujančiame cirke susipažįsta su neįprasta pora – ateitį spėjančia Zena (Toni Collette) ir jos vyru, buvusiu telepatu Pitu (David Strathairn), jis nusprendžia pakeisti savo gyvenimą. Kartu su ištikima ir kilniaširde Moli (Rooney Mara) Stantonas ketina pasinaudoti Niujorko elito naivumu, kad praturtėtų. Naujai įgytos žinios greitai tampa bilietu į sėkmę, o vyras – žymiu „pranašautoju“. Tačiau netrukus Stantonas žengia per toli, kai, paveiktas paslaptingos psichiatrės (Cate Blanchett), nusprendžia apgauti pavojingą finansų magnatą (Richard Jenkins). („Nightmare Alley“, rež. Guillermo del Toro, JAV, Meksika, 2021)

Saldymedžio pica *****

Naujausio Paulo Thomo Andersono filmo veiksmas vyksta 8-ojo dešimtmečio pradžioje, laisvės, eklektiškų madų ir revoliucinės muzikos laikais. Penkiolikmetis Garis Valentainas (Cooper Hoffman) įsimyli stačiokišką fotografo asistentę Alaną Kein (Alana Haim). Nors ji dešimčia metų vyresnė, savimi pasitikintis paauglys įkalba Alaną pavakarieniauti jo mėgstamame restorane. Pinigai Gariui nėra problema, nes jis yra aktorius ir pradedantis verslininkas, jau įkūręs savo ryšių su visuomene įmonę. Alana ir Garis tampa vis artimesniais draugais, kartu pradeda vandens lovų verslą ir nuo tada negali vienas be kito gyventi. Tačiau gyvenimas San Fernando slėnyje vyksta pagal savus dėsnius... („Licorice Pizza“, rež. Paul Thomas Anderson, Kanada, JAV, 2021)

Samdomas karys **

Kai Džeimsą Harperį (Chris Pine) atleidžia iš kariuomenės, jį apima neviltis, mat turi didelių skolų. Kartu su geriausiu draugu Maiku Dentonu (Ben Foster) vyras prisijungia prie paramilitaristinės organizacijos, nes mano, kad jo talentas žudyti yra vienintelė galimybė aprūpinti šeimą. Pirmoji Džeimso misija – kelionė į Berlyną. Čia jis netrukus supranta, kad pateko į spąstus. Prasideda kelionė po Rytų Europą... („The Contractor“, rež. Tarik Saleh, JAV, 2022)

Spencer ***

Tai dar vienas Čilės režisieriaus Pablo Larraíno filmas apie iškilią XX a. moterį. Velso princesė Diana (Kristen Stewart), buvusi Diana Spencer, 10-ojo dešimtmečio pradžioje nebesijaučia laiminga – nei šalia savo vyro princo Charleso (Jack Farthing), nei dėl savo žinomumo ir vaidmens Anglijos karališkojoje šeimoje. Ji nusprendžia, kad turi kuo greičiau ištrūkti iš savo auksinio narvelio. Tik nutraukusi santuoką su Didžiosios Britanijos sosto įpėdiniu ir radusi drąsos eiti savo keliu, ji galės pakeisti gyvenimą. Per tris Kalėdų švenčių dienas Sandringamo rūmuose jauna moteris bando priimti lemiamą sprendimą, net jei tai ir turėtų skaudžių pasekmių. (rež. Pablo Larraín, D. Britanija, Vokietija, JAV, Čilė, 2021)

****** – šedevras, ***** – pasižiūrėti būtina, **** – geras filmas,
*** – būna ir geriau, ** – jei turite daug laiko, * – niekalas

Redaktorė – Monika Krikštopaitytė (**dailė**)
Atsakingoji sekretorė – Rūta Jakimavičienė
Fotografija – Agnė Narušytė | **Kinas** – Ilona Vitkauskaitė
Teatras, šokis – Ieva Tumanovičiūtė | **Muzika** – Laimutė Ligeikaitė
Stilius – Rita Markulienė, Violeta Kundrotienė
Dizainas – Jokūbas Jacovskis | **Maketas** – Vanda Čemerkaitė
Finansininkė – Brigita Misiuvienė | **Direktorius** – Linas Vildžiūnas

7md

© „7 meno dienos“. Kultūros savaitraštis. Išeina penktadieniais.
Leidžiamas nuo 1992 m. sausio 10 d. Leidėjas VšĮ „7 meno dienos“,
S. Konarskio g. 49, 03123 Vilnius. El. paštas redakcija@7md.lt.
ISSN 1392-6462. 4 sp. l. Tiražas 850 egz.
Spausdino UAB „AL Grupė“, Užpalių g. 83A, Utena
Remia Spaudos, radijo ir televizijos rėmimo fondas
Lietuvos kultūros taryba
LR kultūros ministerija
Lietuvos kino centras

Spaudos, radijo ir televizijos rėmimo fondas
Lietuvos kultūros taryba
Lietuvos kino centras